

Halil ÖZDEMİR*

Sosyal Güvenlik Kurumunun 6183 Sayılı Yasaya Göre Ödeme Emri ve İptali Davaları

ÖZET

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, Sosyal Güvenlik Kurumuna, prim ve diğer alacaklarını 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun uyarınca takip ve tahsil yetkisi verilmiştir. SGK, idari aşamada kesinleşmiş alacağını 6183 sayılı Kanuna göre ödeme emri düzenleyerek ister. Kurum borçlusunu ödeme emrine karşı, 7 günlük hak düşürücü süre içerisinde, böyle bir borcu olmadığı, kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı sebeplerine dayanarak, yetkili iş mahkemesinde iptal davası açması gerekir. Kurum alacakları nedeniyle zamanaşımı süreleri zaman içinde değişikliğe uğramıştır. Ödeme emrinin iptali davalarında maktu harç alınır ve maktu vekâlet ücretine tabidir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Alacağı, 6183 Sayılı Kanun, Ödeme Emri İptali, Hak Düşürücü Süre, Yetki, Görev, Menfi Tespit Davası, Zamanaşımı, İhtiyati Tedbir, Harç, Vekâlet Ücreti

Nullity Suits On Social Security Institution Payment Orders According To Act No. 6183

ABSTRACT

By the Act No. 5510 on Social Insurance and General Health; Social Security Institution is entitled to the authority of proceeding and collecting its demands emerging from premium payments and other reasons in the context of Act No. 6183 on the Collecting Procedure of Public Claims. Social Security Institution asks for its specified demands by drawing up a payment order according to Act No. 6183. The obligator has to file a nullity suit in 7 days lapse of time in the authorized labour court, with one of the reasons such as he has no debt like that, that he has partially paid it or that the debt was timed out. The lapse of time periods for the Social Security Institution has been changed in time. In the payment order nullity suits fixed court and counsel fees are charged.

KEY WORDS: Social Security Institution premium demands, annulment of payment order, court fee, counsel fee, lapse of time, provisional injunction, authorization, Act No. 6183.

1. Genel Olarak

Sosyal sigortaların başlıca finansman kaynağını sigortalı ve işverenlerin ödedikleri primler oluşturmaktadır. Bu nedenle, anılan primlerin Kurumca zamanında tahsil edilmesi çok önemlidir. Çünkü primlerin ödenmemesi, Sosyal Güvenlik Kurumunun görevlerini yerine getirememesine, sigorta yardımlarının Kurumca sağlanamamasına yol açar. Konu bu denli önemli olmasına karşın, ülkemizde sosyal sigorta primlerinin tahsili tam anlamıyla gerçekleşmemektedir. Kurumun içinde bulunduğu mali güçlüklerin büyük bir bölümü de buradan kaynaklanmaktadır.

Primlerin Kuruma ödenmesi yasal bir zorunluluk iken, çeşitli etkenlerle bu yükümlülük yerine getirilmemektedir. Yargıtay'a göre işletmede zaman zaman nakit para sıkıntısı çekilmesi, primlerin ödenmemesi için haklı bir neden oluşturmaz.¹ Ülkenin veya işverenlerin içinde bulunduğu ekonomik koşullar, özellikle m.4/I, (a) bendine göre sigortalı işverenlerinin ödemeleri gereken sigorta primlerini ödemede zorluk çekmesine neden olmakta, primler, işletmeler açısından önemli bir gider kalemi oluşturmaktadır. Belirtilen nedenlerle, Kurumun tahsil edemediği prim alacağı önemli rakamlara ulaşmaktadır. Aynı şekilde, m.4/I, (b) bendine göre sigortalı olanların da prim ödeme yükümlülüklerini düzenli bir şekilde yerine getirmedikleri bilinen bir husustur.

Sosyal Güvenlik Kurumunun gelirleri arasında sayılan sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası prim gelirleri, idarî para cezaları, gecikme cezaları, gecikme zamları ve katılım payları ilgililerce ödenmediğinde Kurumca tahsili gerekmektedir. Prim tahsilâtını kolaylaştırmak amacıyla birçok hüküm konulmuştur. Bunlardan biri de, Kurumun alacakları hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının

Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin hükümdür.

Bu konudaki ilk yasal düzenlemeyi içeren Mülga 506 sayılı Kanunun 80.maddesinin ilk şeklinde, prim alacağının tahsilinin nasıl yapılacağı yasa da belirtilmediğinden İcra İflas Kanunu hükümlerine göre yapılmakta idi. 08.12.1993 gün ve 3917 sayılı Kanunun 1.maddesi uyarınca yapılan değişiklik ile takip, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümlerine tabi kılınmıştır. 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 88. maddesinde de Kurumun prim ve diğer alacaklarını 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun uyarınca takip ve tahsil edeceği düzenlemesine devam edilmiştir.

6183 sayılı Yasaya göre Kurumun kendisi tarafından yapılan takip idari icra takibi yöntemidir. Yani Kurum, icra dairesine başvurmasına gerek kalmadan, önce kendisi ödeme emri düzenleyerek tebligat çıkaracak, daha sonra icra takibine girişecektir. Kanuna göre, Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun gecikme zammını düzenleyen 51'inci, tahsil zamanaşımına ilişkin 102'nci ve tahsil imkânsızlığı nedeniyle terkin düzenleyen 106'ncı maddeleri hariç, diğer maddeleri uygulanır. Söz konusu Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkiler, Kurum tarafından da kullanılabilir.² Bu yetkilerin neler olduğu ve kullanılma usul esasları "Sosyal Güvenlik Kurumunca 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Göre Kullanılacak Yetkilere İlişkin Yönetmelik" ile belirlenmiştir.³

1 Güzel, A. Okur, A. R. Caniklioğlu, N. Y. 2012, s.345)- 21. HD E. 2000/5981 K. 6616

2 Uşan, M. Fatih. Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları 2009, sh 168- Korkusuz, M. Refik/Uğur, Suat. Sosyal Güvenlik Hukuku 2013, sh 208

3 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Göre Kullanılacak Yetkilere İlişkin Yönetmelik, 27.9.2008 tarih ve 27010 S.lı RG.

Türk Sosyal Sigortalar sistemi, ağırlıklı olarak primli rejime dayanmaktadır. Kurumun sosyal sigorta yardımlarını sağlaması, en önemli gelir kaynağı olan sigorta primlerinin zamanında ve eksiksiz olarak ödenmesine bağlıdır. Ödemenin biçimi ise stopaj yoludur. İşveren, 506/5510 sayılı yasalara göre işçiden alınacak bütün primleri, ücretlerinden stopaj yoluyla kesecek ve buna bizzat kendisinin ödemekle yükümlü olduğu primleri katacak, ikisini birlikte kuruma ödeyecektir. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 80. maddesi primlerin zamanında ve düzenli olarak tahsilini sağlamaya yöneliktir.

II- Ödeme Emrine Konu Kurum Alacakları

5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu 37/3 maddesine göre "Süresi içinde ödenmeyen sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası primleri, işsizlik sigortası primleri, idarî para cezaları, gecikme zamları, katılım payları Kurum alacağına dönüşür ve bu alacakların tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci, 102 nci ve 106 ncı maddeleri hariç diğer maddeleri uygulanır."

Aynı Yasanın 34/a maddesinde Kurum gelirleri arasında sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası prim gelirleri, idarî para cezaları, gecikme cezaları, gecikme zamları ve katılım payları sayılmıştır.

İşveren ve sigortalının ödemesi gereken prim oranları yasada gösterilmiştir. Mülga 506 sayılı Yasanın 73. maddesi (5510 sayılı Yasa 81. madde) sigortalının prim payını da ücretinden kesip, kendi payı ile birlikte Kuruma ödeme yükümünü işverene vermiştir. İşveren genel olarak prim bildiregelerini yasal süresi içinde Kuruma verdiği halde prim bildiregelerindeki borçlarını ödememesi nedeniyle SGK'nun prim alacağı ortaya çıkmaktadır.

Yasalarda belirtilen başka Kurum alacakları da vardır ancak bunların hepsi 6183 sayılı Yasanın 55. maddesi kapsamında ödeme emrine konu teşkil etmez. Örneğin, Kurumun rücu alacakları genel hükümlere göre bir kusur araştır-

masını gerektirdiğinden İcra ve İflas Kanununa göre takibi yapılmaktadır.

6183 sayılı Yasanın 1. maddesinde kanunun şümulü belirlenmiştir. "Devlete, vilayet hususi idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı, faiz gibi fer'i amme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri tatbikatından mütevellit olan diğer alacakları ile; bunların takip masrafları hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur."

Yasada akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğan alacaklar 6183 sayılı Yasaya göre takip dışında bırakılmıştır. Bunlardan, rucu tazminat alacakları, kira alacakları örnek olarak gösterilebilir.

III-Ödeme Emri Düzenlenmesi ve Unsurları

Kurum alacağına dönüşen alacaklar, Kurumca, ödeme emri düzenlenerek istenir. Ödeme emri çıkarılabilmesi için, Kurum alacağının kesinleşmesi ve yasada belirtilen ödeme sürelerinin dolması gerekir. Cebri icraya geçilebilmesi için ödeme emri zorunludur. İcra İflas Kanununa göre de ödeme emri, ilk icra takip işlemidir. Ödeme emri gönderilmeden ve borçluya itiraz etme imkânı tanınmadan takibin diğer aşamalarına geçilmesi mümkün değildir.⁴ Sosyal Güvenlik Kurumu, ödeme emri yerine bazen, borç bildirim yazısı çıkarmaktadır. Borç bildirim yazıları, alacak kesinleşmiş ve ödeme süresi dolmuş olsa bile ödeme emri gibi değerlendirilemez.⁵

6183 sayılı Yasanın 55. maddesinde ödeme emrinin nasıl düzenleneceği belirtilmiştir. Buna göre; Amme alacağını vadesinde ödemeyen-

4 Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet. İcra ve İflas Hukuku, Ankara 2004 sh 95

5 Bkz. Tombaloğlu, M. Lütfi. Amme Alacaklarının Takip ve Tahsil Usulü. Ankara 2011 sh. 219/ Özbalcı, Yılmaz. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları. Ankara 2003. Sh. 556

lere, 7 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmalarını gerektiren bir "Ödeme emri" tebliğ olunur.

Ödeme emrinde borcun asıl ve ferilerinin mahiyet ve miktarları, nereye ödeneceği, müddetinde ödemediği veya mal bildiriminde bulunmadığı takdirde borcun cebren tahsil ve borçlunun mal bildiriminde bulununcaya kadar üç ayı geçmemek üzere hapis ile tazyik olunacağı, gerçeğe aykırı bildirimde bulunduğu takdirde hapis ile cezalandırılacağı kayıtlı bulunur. Ayrıca, borçlunun 114 üncü maddedeki vazifeleri ve bu vazifeleri yerine getirmediği takdirde hakkında tatbik edilecek olan ceza bu ödeme emrinde kendisine bildirilir.

Ödeme emri düzenlenirken, borçlunun tam adı, adresi, sıfatı, borcun nevi ve miktarı tam olarak yazılmalıdır. Birden fazla borçlu varsa, her birinin ne sıfatla borçlu olduğu, üst düzey yönetici, şirket ortağı, asıl işveren, taşeron gibi nedenler belirlenmeli, her bir borçlunun kanuni adresine ayrı ayrı ödeme emri tebliğ edilmelidir. Birden fazla borçlunun bulunması halinde tek adrese yapılan tebliğler geçerli olmayabilir. Farklı dosyalardan kaynaklanan alacaklara da ayrı ayrı ödeme emri düzenlenmelidir.

55. Maddede, köylerde bulunanlara ayrı bir tebligat usulü benimsenmiş ise de, iş mahkemelerinde görülen ve 5510 sayılı Yasadan kaynaklanan davalarda 7201 sayılı Tebligat Kanunu uygulandığından, maddedeki özel tebligat usulü uygulanmaz. Kurumca çıkarılacak ödeme emirlerinin tebliği 7201 sayılı Tebligat Kanununa göre yapılmalıdır.⁶

Ödeme emrinde bulunması gereken diğer bir husus da, borçluların nereye ve hangi sürede itiraz edebileceğidir. Anayasanın 40/2. maddesinde "(Ek fıkra: 03/10/2001 - 4709 S.K./16. md.) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır" düzenlemesine göre bu husus zorunludur. Aksi halde, borçlu-

lara dava açma süresi yönünden yasal süreler uygulanamayacaktır.

Uygulamada Sosyal Güvenlik Kurumunca ödeme emri düzenlenmesinde birçok hatalara rastlanmaktadır. Ödeme emri belgesinde kimin hangi sıfatla borçlu gösterildiği belli olmadığı gibi sonradan el yazısı ile yeni borçlular ilave edildiği de görülmektedir. Ödeme emrine borçlu olarak tüzel kişilik yazıldığı halde tebligat tüzel kişinin temsilcisine çıkarılmakta veya tüm tebligatlar aynı adrese çıkarılmaktadır. Bunun sonucu olarak davalar uzamakta, ödeme emrinin geçerliliği sorgulanmakta, Kurum alacağı zamanaşımına uğramaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, Kurum, ödeme emri formlarını gözden geçirmeli ve ayrıntılı, açık, zorunlu şerhleri içeren yeni bir ödeme emri formu hazırlamalıdır.

IV-Ödeme Emrine İtiraz ve Dava Açma Süresi

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kurum alacağı nedeniyle kendisine ödeme emri gönderilen borçlu, tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içerisinde yetkili iş mahkemesinde ödeme emrinin iptali davası açması gerekmektedir. Ödeme emri tebliği sonucu, İcra İflas Kanunu 66. maddedeki düzenlemeye benzer, Kuruma itiraz ile takibin durması imkânı burada tanınmamıştır. Bizzat borçlu tarafından ödeme emrinin iptali davası açılmalıdır. Aksi halde takip kesilecektir.⁷

Ödeme emrinin iptali yönünde dava açılmasının yasal dayanağı, 6183 Sayılı Yasanın "Ödeme Emrine İtiraz" başlığı altında 58. maddesinde; "Kendisine ödeme emri tebliğ olunan borçlu, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir. İtirazın şekli, incelenmesi ve itiraz incelemelerinin iadesi hususlarında Vergi Usul Kanunu

6 Y. 10. HD E. 2011/12833 K. 2012/21644

7 Bkz. Tombaloğlu, M. Lütfi. Amme Alacaklarının Takip ve Tahsil Usulü. Ankara 2011 sh. 259-261

hükümleri tatbik olunur” hükmüdür.

Yasada mahkemeden ve davadan değil “Vergi İtiraz Komisyonuna itiraz”dan bahsedilmektedir. Yasal düzenlemedeki karışıklık nedeniyle kendisine ödeme emri gelen borçlu, hangi makama başvuracağı hususunda tereddüt yaşamaktadır.

6183 sayılı Kanun’un 58’inci maddesinde “Vergi İtiraz Komisyonu”na itiraz edilebileceği öngörülmüş ise de; 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun’la kurulan vergi mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle, itiraz komisyonlarının görevleri son bulduğundan, anılan 2576 sayılı Kanun’un 13 ve 15’inci maddeleri uyarınca, madde metninde geçen “itiraz komisyonu” terimi “vergi mahkemeleri”; “itiraz” terimi ise “dava” olarak anlaşılmalıdır. Söz konusu kamu alacağının Sosyal Güvenlik Kurumu alacağı olması durumunda ise; mülga 506 sayılı Kanun’un 80 ve 5510 sayılı Kanun’un 88’inci maddesinin Kurum alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı Kanun’un uygulanacağı ve bu uygulamadan doğan uyuşmazlıkların çözülmesinde iş mahkemelerinin görevli olacağı yönündeki düzenlemesi gereği, “itiraz komisyonu” teriminin “İş Mahkemesi” olarak anlaşılması gerekecektir. Bu yasal düzenlemeler ile Sosyal Güvenlik Kurumunun alacaklarının tahsili yönünde 6183 sayılı Yasaya göre çıkarılan ödeme emrine karşı süresinde yetkili iş mahkemesinde iptal davaları açılacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Hak arama özgürlüğü T.C. Anayasası’nın 40’inci maddesi uyarınca güvence altına alınmış olup, Sosyal Güvenlik Kurumu alacaklarının tahsilinde ilgili mevzuatın vergi alacaklarının ve Sosyal Güvenlik Kurumu alacaklarının tahsil uygulamalarındaki farklılıklar nazara alınarak ilgiliye, işleme karşı başvurabileceği kanun yolu ve süresinin açıkça belirtilmesi; bu kapsamda da alacağının tahsili amacıyla gönderilen ödeme emrinde 6183 sayılı Kanun’un 58’inci maddesi ile öngörülen itiraz hakkının kullanılabilmesi için yedi günlük süre içinde iş mahkemesine dava açabileceğinin ihtarını

içerir şekilde düzenlenmesi gerekir.⁸

Devletin kurumları vasıtasıyla tesis edilen her türlü işlemlerinde, bu işlemlere karşı başvurulacak yargı yeri veya idari makamların gösterilmesi, ayrıca söz konusu başvuru süresinin belirtilmesinin anayasal zorunluluk olduğu ve Anayasanın bağlayıcılığı karşısında, yasama, yürütme ve yargı organlarının, idare makamlarının ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının bu zorunluluğa uygun işlem ve karar oluşturması gerektiğinden, başvuru süresi gösterilmeyen yazılı bildirim itiraz süresini başlatmayaacağı kabul edilmelidir.⁹

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun kararlarında¹⁰ da benimsendiği üzere itiraz için öngörülen yedi günlük süre hak düşürücü niteliktedir. Hak düşürücü süre, niteliği itibarıyla sonuçlarını kendiliğinden meydana getirir ve bu nedenle re’sen nazara alınır. Mahkeme tarafından öncelikle ödeme emri iptali davasının 7 günlük hak düşürücü sürede açılıp açılmadığı araştırılmalı, daha sonra esasa girilmelidir.¹¹

Ödeme emrine karşı iş mahkemesinde iptal davası açma süresi 7 gündür ancak borçlu dava açmak yerine Kuruma itiraz etmesi, idari yargıda dava açması veya ödeme emri tebliğ almadan dava açması hallerinde ne olacaktır? Değişik olasılıklar aşağıdaki şekilde incelenebilir.

A- 6183 Sayılı Yasaya Göre Ödeme Emri Tebliğ Edilen Borçlunun Kuruma İtiraz Etmesi

Dava açılması yerine Kuruma itiraz edilmesi durumunda Kurum, itirazı değerlendirerek bir cevap verebilir veya sessiz kalabilir. Yargıtay uygulamasına göre borçlunun ödeme emri aldıktan sonra dava açma yerine Kuruma itiraz etmesi mercide hata olarak değerlendirilmektedir.

8 Y. 10. HD 1.3.2012, E. 2010/7980 K. 2012/3609

9 Danıştay Vergi Dava Daireleri, 2011/235, 2013/195

10 Y. HGK E. 2001/21-201-297; 2004/10-164-170; 2011/21-571-680

11 Bkz. Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut. Borçlar Hukuku Genel Hükümler İstanbul 2010. Sh 464

Hukuk Genel Kurulu kararında belirtildiği gibi “Davacı tarafından doğrudan iş mahkemesine dava açılmamış ise de, Kurumun davacıya gönderilen ödeme emrinde itiraz yolu olarak iş mahkemelerine dava açılabilmesi ihtiarında bulunulmayıp, aksine sadece vergi itiraz komisyonundan bahseden 6183 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı ihtiarında bulunması; Kurumun davacının itirazını usul yönünden reddederek itiraz merciinin iş mahkemeleri olması gerektiği yönünde kanun yollarını açıkça gösterici işlem tesis etmeyip, bir anlamda davacıyı yanıltıcı şekilde itirazını esastan inceleyerek reddine karar vermesi karşısında, davacının hak arama özgürlüğünün zedelendiğinin ve Kuruma ödeme emrinin tebliğini takiben yaptığı başvurunun hatalı merciye (görevli olmayan yere) yapılan başvuru olarak, yedi günlük dava açma süresini kestiğinin kabulü zorunludur.”¹²

Burada göz önünde tutulması gereken husus, borçlunun yasal 7 günlük sürede Sosyal Güvenlik Kurumuna başvurması ve yine Kurumun cevabının tebliği veya öğrenilmesini müteakip yine 7 günlük hak düşürücü sürede dava açılmış olması gerekmektedir. Aksi halde davanın hak düşürücü süre nedeniyle reddi gerekir.

Ödeme emri nedeniyle Kuruma itiraz edilir ancak Kurumca herhangi bir cevap verilmezse dava açma süresi ne olacaktır? Kanaatimizce, 7 günlük sürede yanılı ile Kuruma müracaat edilir ve uzun bir süre cevap verilmez veya herhangi bir işlem yapılmaz ise borçlu makul bir süre bekledikten sonra dava açarsa süresinde kabul edilebilir. Aksi halde borçlunun hakkını kötüye kullandığı varsayılarak davanın süreden reddi gerekecektir.

B- Sosyal Güvenlik Kurumunca 6183 Sayılı Yasaya Göre İcra Takip Dosyası Açılıp Ancak Ödeme Emri Gönderilmemişse

Kurum tarafından 6183 sayılı Yasaya göre

icra takip dosyası açılmasına rağmen ödeme emrinin gönderilmediği durumlar da olmaktadır. Kurum borçlusu, icra takibi tazyiki altında olduğunu, hakkında takibe geçileceğini bir şekilde öğrenmişse, borçlu olmadığının tespiti yönünde menfi tespit davası açmada hukuki yararı vardır. Açılan davanın, henüz ödeme emri gönderilmemiş olması nedeniyle hukuki yarar yokluğundan reddi yerinde olmaz.¹³

Borçlunun kanuni prosedür içerisinde tüm itirazlarını sunabilme imkanı var ise de Kurum, işlemlerinde kanuni prosedürü takip etmemiş olabilir. Kişi, aslında borçlu olmadığı prim alacağı takibi tehdidi ile karşı karşıya kalabilir. Bu durumdaki kişi için, Yargıtay kararları ile geliştirilmiş olan, menfi tespit davası açma imkânı bulunmaktadır.¹⁴

C- Sosyal Güvenlik Kurumunca Doğrudan 6183 Sayılı Yasaya Göre Haciz Tatbiki

Sosyal Güvenlik Kurumu, ödeme emri tebliğ ettirmeden doğrudan haciz uygulanması halinde de borçlunun menfi tespit davası açmada hukuki yararı vardır. Gönderilmiş ödeme emri olmadığından açılan dava hukuki nitelik olarak menfi tespit davasıdır ve burada 7 günlük hak düşürücü süre aranmaz.¹⁵

Haciz işlemine başlayabilmek için, Kurumun ilgili tahsil dairesinin mahalli en büyük memuru ya da tevkil edeceği memur tarafından tasdik edilecek “haciz varakası”nın ve içeriğinin tam ve eksiksiz olarak ikmal edilmesi gerekir. Bundan sonra, borçlu aleyhine tıpkı 2004 sayılı İİK’nda olduğu gibi haciz hükümleri tatbik edilir.¹⁶

D-Ödeme Emri Formunda Borçlu Gösterilmemesine Rağmen Ödeme Emri Tebliği

Sosyal Güvenlik Kurumu, tüzel kişilik ile birlikte yöneticiler ve Limitet şirket hissedarları

12 Y. HGK 2.11.2011, 2011/21-571-680

13 Y. 10. HD 28.6.2012, E, 2011/9157, K, 2012/12798

14 Korkusuz/Uğur sh 219

15 Y.10. HD 6.10.2011, E, 2010/12447, K, 2011/13260

16 Korkusuz/Uğur sh. 209-Pekcanitez/Atalay/Özekes İcra ve İflas Hukuku sh 147

da Kurum borcundan sorumlu olduklarından, uygulamada bunlar aleyhine takip yaptığında, ödeme emrine sadece tüzel kişilik adını yazmaktadır. Yani, ödeme emrine tüzel kişilik adı yazılarak hem şirket hem de yönetici ve hissedar aleyhine takip yapılabilmektedir. Bu durumda hakkında ödeme emri düzenlenmediği halde ödeme emri zarfı üzerine isminin yazılması ve adresine tebligat çıkarılması nedeniyle yöneticilerin veya hissedarların dava açmada hukuki yararları var mıdır?

Kurumun davacıyı borçlu olarak görmesi, davacı, aleyhine takip yapılacaklardan olması, adına ve adresine tebligat çıkarılması nedenleriyle, takip tazyiki altında olduğundan menfi tespit davası açmada hukuki yararı vardır. Çünkü takip kesinleştiğinde, haciz tatbiki ile karşı karşıya kalacaktır. Uygulamada çoğu zaman Kurum, dava safhasında, adına tebligat çıkarılan kişinin borçlu olduğu iddiasını devam ettirmektedir.

HGK önüne gelen bir uyuşmazlıkta “Bir davanın korunmaya değer, güncel hukuksal yarar bulunmaması nedeniyle reddedilebilmesi için, borçluyu tehdit edebilecek tehlike ve savaşlamalara karşı onu koruma gereksinmesinin olmaması gerektiği, borçlunun, hakkında henüz icra takibi başlamadan önce de yapılabilecek olası bir takibi düşünerek, kendisini bir borçla tehdit eden kimseye karşı “böyle bir borcu bulunmadığının saptanması” için dahi menfi tespit davası açabileceği, hukuki yararının bulunduğu” kabul edilmiştir.¹⁷ Esasen işverenler, işçilerine ait cari ay primlerini her ay yatırmak zorunda oldukları, bunların takibinde karışıklıklar oluşabildiği, her an Kuruma karşı borçlu konumuna düşebildiklerinden sık sık borçlu konumunda oldukları görülmektedir.

E- 6183 Sayılı Yasaya Göre Ödeme Emri Tebliğ Edilen Borçlunun İdari Yargıda İptal Davası Açması

6183 Sayılı Yasaya göre Kurumca ödeme emri gönderilen borçlu, 7 günlük hak düşürü-

cü süre içerisinde İş Mahkemesinde dava açma yerine yanılı ile idare mahkemesine dava açarsa idare mahkemesinin görevsizlik kararının kesinleşmesinde sonra 10 günlük süre içerisinde iş mahkemesinde dava açılacağı Yargıtay’ca benimsenmiştir. Bu durumda da dava süresinde açılmış kabul edilir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu (İYUK)’nda “Görevli Olmayan Yerlere Başvurma” başlıklı 9. madde hükmü ile “Çözümlemesi Danıştay’ın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli ve askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştay’a, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir” hükmü bulunmaktadır.¹⁸

İYUK’da olduğu gibi, 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun “Görevli Olmayan Yerlere Başvurma” başlıklı 41. maddesinde de benzer düzenleme vardır.

Bir hukuk davasının idari yargıda açılması halinde, resen ya da yargı yolu itirazı üzerine, davanın her safhasında (görevsizlik nedeniyle) dava dilekçesinin reddine karar verilebilir (İYUK m. 14/3-a,15/1-a).

İdari yargıya mensup bir diğer mahkemenin görevli olması hali dışında, dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar verilmesi durumunda, davanın belli bir hukuk mahkemesine gönderilmesine karar verilemeyeceği maddede açıkça ifade edilmiştir (İYUK m. 15/1-a).

Hatalı yargı yolunda (idari yargıda) görevsizlik kararı ile sonuçlanan davanın ne şekilde ve hangi sürede adli yargıda (hukuk mahkemesinde) ikame edileceği konusunda HUMK’da bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda, Hukuk Genel Kurulu, ortada bir kanun boşlu-

18 Bkz. Gözübüyük, A. Şeref/Tan, Turgut. İdare Hukuku, Cilt 2 Ankara 2012, sh 921 vd.

ğu bulunduğu kabulü ile sorunun çözülmesi yoluna gitmiştir.

Adli yargı mahkemeleri arasındaki göreve ilişkin uyuşmazlıklarda başvuru; görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi üzerine, davacının, kararın kesinleşmesi tarihinden itibaren on gün içinde yeniden dilekçe vermesinin gerektiği, aksi takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceğine ilişkin HUMK m. 193 hükmünün, somut olaya kıyasen uygulamıştır. Sonradan görevli mahkemede açılan dava, görevsiz mahkemede açılmış olan davanın devamı niteliğinde kabul edilerek, görevsiz mahkemede dava açılması ile kazanılmış haklar saklı tutulmuş olacağından, hak düşürücü süre de, hatalı yargı düzenine bağlı mahkemede davanın açıldığı tarihe göre belirlenecektir.

Sonuç olarak Hukuk Genel Kurulunca idari yargı kararını takiben adli yargıda (hukuk mahkemesinde) yeni bir dava açabilmenin koşulları şu şekilde belirlenmiştir.

- 1- Davanın görevsiz yargı yerinde açılmış olması;
- 2- Görevsiz yargı yerinde açılan davanın, adli yargı düzeni içinde öngörülen hak düşürücü süre içerisinde açılmış olması;
- 3- İdari yargı yerince verilen görevsizlik kararının temyiz edilmeyerek ya da temyiz edildiği takdirde onanmak suretiyle kesinleşmiş olması, kesinleşen kararı takiben 10 günlük süre içerisinde görevli adli yargı yerinde yeni bir davanın açılmış olması;
- 4- İdari yargıda açılan dava ile adli yargıda açılan davanın aynı nitelikte olması.

Belirtilen bu koşulların varlığı halinde, adli yargıda açılmış dava, hatalı yargı yolunda açılmış davanın devamı niteliğinde bulunacak, hak düşürücü süre de korunmuş olacaktır.¹⁹

6183 sayılı Yasanın 58. maddesine göre kendisine ödeme emri gönderilen şahsın 7 günlük sürede, ödeme emrine nerede itiraz edeceği veya dava açacağı hususunda yasada açıklık

bulunmadığı ve uygulamada sorunlarla karşılaştığı bir gerçektir. Bu nedenle genel kanun olan 6183 sayılı yasanın tatbiki yerine 5510 sayılı Yasada, Kurum alacaklarının tahsilinde hangi sürede ve nereye müracaat edileceği açıkça düzenlenmesi yerinde olacaktır.

V- 6183 Sayılı Yasaya Göre Takiplerde Görevli Mahkeme

A- İş Mahkemelerinin Görevli Olduğu Davalar

1- Ödeme emrinin iptali davaları:

6183 sayılı Yasaya göre yapılan takipler ve ödeme emrinin iptali davalarında aslolan iş mahkemelerin görevli olmasıdır. Çünkü 5510 sayılı Yasanın 101. (506 sayılı Yasa 134.) maddesinde "Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde görülür" hükmü amirdir. Bu nedenle ödeme emrine itirazda görevli mahkeme iş mahkemeleridir. Ayrıca sosyal güvenlik davalarına bakmakla görevli iş mahkemesi varsa görevli mahkeme burasıdır. Müstakil iş mahkemesi bulunmayan yerlerde ise davalara asliye hukuk mahkemeleri iş mahkemesi sıfatıyla bakacaktır.

2- Alacağın iflas masasına kaydı talebi:

Sosyal Güvenlik Kurumu, iflas eden işverenden prim alacağı bulunduğu ve alacağın iflas masasına kaydını talep ederse, taraflar arasında prim borcunun varlığı da uyuşmazlık konusu olduğundan uyuşmazlığın çözüm yeri yine iş mahkemesi olacaktır.²⁰

Dava açılmadan önce borçlu iflâs etmiş ise, Kurum, alacağının kaydı için iflâs masasına başvurmak zorundadır. İflâs masası istemini reddederse, alacağının kaydı için iflâsa karar veren ticaret mahkemesinin bulunduğu yerdeki herhangi bir ticaret mahkemesinde kayıt kabul davası açmak zorunda olduğu yönünde Yargıtay İş Dairelerinin farklı yaklaşımları varsa

¹⁹ HGK 27.2.2008, 2008/21-140-205

da kanaatimizce Kurum alacağı uyuşmazlığının iş mahkemesinde çözümlenmesi daha uygun olacaktır.

3- Haczedilemezlik itirazı:

6183 sayılı Kanunun 70. ve devamı maddeleri gereğince, Kurum alacakları nedeniyle haciz tatbikinde haczedilemeyen veya kısmen haczedilebilen mallar sayılmıştır. Kurumun, süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsiline yönelik haciz tatbiki halinde haczedilemezlik itirazlarında görevli mahkeme iş mahkemesidir. Bunun gibi maaş üzerine konan hacizlerin kaldırılmasına yönelik davalar da iş mahkemelerinde görülür.

4- Kıymet takdirine itiraz:

6183 sayılı Kanunun 91. maddesi “ Satışa çıkarılacak gayrimenkullere bilirkişinin mütalaa-sı alınmak suretiyle satış komisyonu tarafından rayiç değer biçilir.” Haczedilen taşınmazların Kurumca tespit edilen kıymetlerine itiraz mümkün müdür? Mümkünse yargı yolu ne olacaktır. Yargıtay kararında “6183 sayılı Kanun kapsamında haczedilen taşınmazların kıymet takdiri anılan Kanun’un 91’inci maddesinde düzenlenmiş olup, kıymet takdirine karşı başvurulacak Kanun yolları gösterilmediği gibi İcra ve İflas Kanunu’na yapılmış açık bir atf da bulunmamaktadır. Ancak yapılan idari bir işlem niteliğinde olup, söz konusu işleme karşı dava yoluyla iptal ve yeniden bedel tespiti istenebileceği kabul edilmektedir. (Danıştay 4. Dairesinin 29.11.1996 tarih, 5058 / 4626 sayılı ve 09.04.2002 tarih, 2673 / 1476 sayılı, 10. Hukuk Dairesinin 14.04.2011 tarih, 16453 / 5380 sayılı kararları)”²¹ Kıymet takdirine itiraz da görevli mahkeme iş mahkemesidir.

5- İdari para cezaları nedeniyle ödeme emri iptali:

5510 sayılı Kanunun 102. maddesinde, kanunda sayılan verilmesi gereken bildiregeleri, belgeleri süresinde vermeyen, kanunda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde uygulanacak idari para cezaları gösterilmiştir.

İdarî para cezaları ilgiliye tebliğ ile tahakkuk eder. Tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ya da Kurumun ilgili hesaplarına yatırılır veya aynı süre içinde Kuruma itiraz edilebilir. İtiraz takibi durdurur. Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurabilirler. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması halinde, idari para cezası kesinleşir (5510 SK. m. 102/IV).

6183 sayılı Yasanın 55. maddesi, vadesinde ödenmeyen kamu alacaklarının tahsili amacıyla ödeme emri düzenlenmesi olanağını öngörmüş olup; ödeme emrine konu edilen alacağın kesinleşmiş ve tahsil edilebilir aşamaya gelmiş olması zorunluluğu bulunmaktadır. İdari para cezasının da ödeme emrine konu edilebilmesi için 5510 sayılı Kanunun 102. maddesinde öngörülen prosedür çerçevesinde kesinleşmesi gerekir.

Kesinleşip Kurum alacağına dönüşerek ödeme emrine konu olan idari para cezalarına karşı itirazlarda görevli mahkeme iş mahkemesidir. İtiraz prosedürü tamamlanmadığı halde takibe konu edilen idari para cezaları yönünden, 5510 sayılı Kanunun 102. maddesi (506 sayılı Kanunun 140. maddesi) uyarınca başlamış olan prosedürün sonuçlanması beklenip, kesinleşen idari para cezası miktarının tespitiyle, bu miktara ilişkin ödeme emirleri yönünden, 6183 sayılı Yasanın 58. maddesinde sınırlı olarak sayılmış nedenlere dayalı incelemeye sonuca varılması gerekir.²²

İdari para cezası ödeme emrine konu edilmemiş, 102. madde kapsamında borç yazası gönderilmiş veya itiraz Kurumca reddedilip de yine borçluya red kararının tebliği hallerinde görevli mahkeme idare mahkemesidir.

B- Genel Mahkemelerin Görevli Olduğu Davalar

1- Tasarrufun iptali davaları:

Muvazaalı tasarrufun iptali için genel mah-

22 Y. 10. HD 8.6.2010, 2010/3716-8303

kemelerde dava açılması gerekir. 6183 sayılı Yasanın 24. maddesinde “Amme borçlusunun bu kanunun 27, 28, 29 ve 30 uncu maddelerinde yazılı tasarruf ve muamelelerinin iptali için umumi mahkemelerde dava açılır ve bu davalara diğer işlere takdimen umumi hükümlere göre bakılır” denilmektedir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin uygulaması da bu yöndedir.²³

2- İstihkak davaları:

6183 sayılı Yasanın 66 ve devamı maddelerine göre borçlunun veya üçüncü şahsın elinde bulunan bir malın haczinde, üçüncü şahsın mülkü olduğuna dair borçlu ve üçüncü şahıs tarafından iddiada bulunulabilir. İstihkak davalarına bakmaya haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu mahal mahkemesi yetkilidir. İstihkak davalarına bakmaya haczi yapan tahsil dairesinin bulunduğu mahal mahkemesi yetkilidir. Ancak 6183 sayılı yasa da görevli mahkeme konusunda bir belirleme yapılmamıştır. Yargıtay uygulamasına göre borçlunun veya üçüncü kişilerin haczedilen mal üzerinde hak iddia etmeleri mülkiyet hakkının korunmasına yönelik olduğundan davaya bakmanın adli yargının görevine girdiği, maddede geçen “mahkeme” ibaresinden ise “genel mahkemelerin” anlaşılması gerektiği yönündedir.²⁴

Mahkemece HMK'na göre verilen ihtiyati tedbir kararları üzerine, koruma altına alınan mallarla ilgili olarak açılacak istihkak davaları da genel mahkemede görülür.

3- Üçüncü şahıslardaki menkul malların, alacak ve hakların haczi halinde menfi tesit davası:

6183 sayılı Yasanın 79. madde 3. ve 4. fıkralarında “ Haciz bildirişi tebliğ edilen üçüncü şahıs; borcu olmadığı veya malın yedinde bulunmadığı veya haczin tebliğinden önce borcun ödendiği veya malın tüketildiği ya da kusuru olmaksızın telef olduğu veya alacak borçluya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir iddiada ise durumu, haciz bildirisinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde

tahsil dairesine yazılı olarak bildirmek zorundadır. Üçüncü şahsın süresinde itiraz etmemesi halinde, mal elinde ve borç zimmetinde sayılır ve hakkında bu Kanun hükümleri tatbik olunur.

Herhangi bir nedenle itiraz süresinin geçirilmesi halinde üçüncü şahıs, haciz bildirisinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde genel mahkemelerde menfi tespit davası açmak ve haciz bildirisinin tebliğ edildiği tarih itibarıyla amme borçlusuna borçlu olmadığını veya malın elinde bulunmadığını ispat etmek zorundadır...” Madde metninde görevli mahkemenin genel mahkeme olduğu açıkça belirtilmiş olup görev hususu kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilmesi gerekir.²⁵

4- Sosyal güvenlik kurumunun kira alacağı davaları:

5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanununun 34. maddesinde, Kurumun gelirleri arasında “taşınır ve taşınmaz gelirleri” de sayılmıştır. Kurum, özel hukuk sözleşmesine göre taşınır ve taşınmazlarını üçüncü şahıslara kiraya verecek ve gelir elde edebilecektir.

6183 sayılı Kanununun 1. maddesinde, akitten doğan alacaklar ile bunların takip masraflarının takibi 6183 sayılı Kanun kapsamı dışında tutulmuştur. Kurum ile üçüncü şahıslar arasında kira sözleşmesinin varlığı, miktarı ve yorumu ile ilgili ihtilaflar genel mahkemede görüleceği gibi Kurumun kesinleşmiş kira alacağının takibi ise yine 6183 sayılı Kanun kapsamı dışında tutulduğundan genel hükümlere göre yapılacaktır.

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından verilen bir kararda “dava konusu edilen kira alacağının kurum alacakları arasında yer aldığı, Kuruma ait gayrimenkullerin kiraya verilmesine ilişkin olarak bir engel söz konusu olmadığı, kira bedeli süresinde ödenmediği takdirde, Kurum alacağına dönüşüp 506 sayılı Kanunun 80/5. maddesinin yollamasıyla 6183 sayılı Kanun hükümleri uyarınca takibe geçilebileceği-

²³ Y. 10. HD 7.6.2012, E. 2011/7526 K. 2012/2012

²⁴ Y. 10. HD E. 2012/6673 E. 2013/12394

ne”²⁶ karar verilmiş ise de yukarıda belirtilen nedenlerle bu karara katılmak mümkün değildir. Yine 10. Hukuk Dairesi başka bir kararında, Kurumun kira sözleşmesine dayalı olarak yaptığı takip ve haciz uygulamasına itiraz davasında, davanın sözleşmeden doğan sorumluluk hükümleri kapsamında olduğu, yasal dayanağın Borçlar Kanunu olması nedeniyle davanın genel mahkemelerde görülmesi gerektiğine karar vermiştir.²⁷

506 sayılı Kanununun 80. ve 5510 sayılı Kanununun 88. maddelerinde Kurumun, süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun uygulanacağı belirtilmiştir. Burada diğer alacaklardan bahsedilmiş ise de tamamen özel hukuk sözleşmesi içerisinde kalan kira ilişkisi ve bundan doğan kesinleşmiş alacaklara uzmanlık alanı bakımından genel mahkemelerde bakılması, kesinleşmiş kira alacağının diğer alacaklar kapsamında yorumlanmaması yerinde olacaktır.

C- İcra Mahkemelerinin Görevli Olduğu Davalar

Gayrimenkule ilişkin ihalenin feshi davası:

6183 Sayılı Yasa 99. madde; “İhalenin feshi gayrimenkulün bulunduğu yerin icra tetkik merciinden şikâyet yoluyla istenebilir. İhalenin ilgililere tebliği tarihi şikâyet için muayyen olan 7 günlük müddete başlangıç sayılır. Tetkik merciinin vereceği karar 10 gün içinde temyiz olunabilir. Temyiz talebini Temyiz İcra ve İflas Dairesi tetkik eder.” Kurumca haczedilen gayrimenkullerin yine Kurumca ihale ile satışlarının iptali yönünde davalarda görevli mahkeme İcra Mahkemeleridir.²⁸

²⁶ Y. 10. HD 7.10.2010, E. 2009/5523 K. 2010/13065

²⁷ Y. 10. HD 4.4.2013, E. 2011/19881, K. 2013/6710

²⁸ Y. 10. HD 29.3.2013, E. 2011/9669, K. 2013/6179 Kararı da aynı yöndedir. “Haczedilen gayrimenkullerin satış, artırma ve ihale usul ve esasları 6183 sayılı Kanun’un 90 ve devamı maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Anılan Kanunun 99’uncu maddesinde yer alan “...İhalenin feshi gayrimenkulün bulunduğu yerin icra tetkik merciinden şikâyet yoluyla istenebilir...” şeklindeki açık hüküm karşısında; Kurum alacağı için haczolunan gayrimenkulün paraya çevrilmesi için yapılan

D-İdari Yargının Görevli Olduğu Davalar

1- İdari para cezalarına itiraz:

İdarî para cezaları ilgiliye tebliğ ile tahakkuk eder. Tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Kuruma itiraz edilebileceği gibi idare mahkemesine de başvurulabilir. Eğer Kuruma itiraz edilir ve Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurabilirler. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması halinde, idari para cezası kesinleşir (5510 sayılı Kanun 102. madde).

İdari para cezalarının tahakkuk aşamasında yapılacak itirazlar idari yargının görevine girer. 6183 sayılı Yasaya göre yapılan takiplerde düzenlenen ödeme emirlerine karşı açılacak davalarda iş mahkemelerinin görevli olduğu yukarıda belirtildi. 6183 sayılı Kanuna göre takip dışında borç yazısı gönderilirse veya ilgiliye tebliğ edilirse 102. maddede belirtilen prosedür işletilmelidir. Doğrudan idare mahkemesinde dava açılabilir gibi Kuruma itiraz da edilebilir. Kurumca itirazı reddedilenler yine idare mahkemesine itiraz edebilirler.

İdari para cezasına karşı süresi içinde kuruma itiraz edilmemesi veya itirazın reddine karar verilip de yine süresi içinde ilgili mahkemeye başvurulmaması halinde idari para cezası kesinleşeceğinden artık iş mahkemesinde menfi tespit ve itiraz davası açılmaz.²⁹

Kurumca çıkarılan idari para cezası borç yazısı üzerine veya Kurumca idari para cezasına itirazın reddi halinde, iş mahkemesinden idari para cezasının iptali istenmiş ise görevli mahkeme idare mahkemesi olduğundan görevsizlik kararı verilmelidir. Ancak İPC kesinleşmeden Kurumca ödeme emri çıkarılmış ise,

ihalenin feshine ilişkin dava iş mahkemelerinde görülemez. Bu nedenle; dava konusu uyuşmazlığın çözümünde icra tetkik merciinin görevli olduğu nazara alınmaksızın işin esasına girilmek suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.”

²⁹ Y. 10. HD 2004/7379-11507

iş mahkemesince görevsizlik kararı verilemez, İPC sının idari aşamada kesinleşip kesinleşmediği veya idare mahkemesinde verilen kararın sonucu araştırılıp sonucuna göre karar verilmedir. Kesinleşen İPC yönünden iş mahkemesi ancak, zamanaşımı ve ödeme iddiası yönünden inceleme yapabilir.

Kurumun idari para cezasına ilişkin borç yazısını alan veya Kurumca itirazı reddedilen borçlu, idare mahkemesi yerine iş mahkemesine dava açarsa, iş mahkemesince yargı yolu yanlışlığı nedeniyle görevsizlik kararı verilir. İş mahkemesinde, idari para cezasının iptali yanında ödenen miktarın da istirdadı istenirse bu talep yönünden iş mahkemesini görevi devam etmektedir. Bu durumda, idari para cezasının idari aşamada kesinleşmesi veya idare mahkemesine müracaat halinde bekletici mesele yapılarak diğer talepler yönünden sonucuna göre bir karar vermek gerekecektir.

2- Emekli sandığı aylığının haczi:

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 5434 sayılı Kanun hükümlerince emekli aylığına konulan haczin kaldırılması istemine ilişkin uyuşmazlığın idari yargı yerinde görülmesi gerektiğine karar vermiştir.³⁰ Daire, 5510 sayılı Kanunun Geçici 4. maddesinde, 4543 sayılı Kanun hükümlerine göre bağlanan aylıkların 5434 sayılı Kanunda kendileri için belirtilmiş olan şartları haiz oldukları müddetçe bunların ödenmesine devam olunacağı hükmüne dayanmakta ise de kanaatimizce verilen karar isabetli değildir. Burada ihtilafli olan, emekli aylığının 5434 sayılı Kanuna göre aylık bağlama ve kesme şartlarının oluşup oluşmadığı değildir. Davada tartışmalı olan Kurumun prim ve diğer alacaklarının oluşup oluşmadığı ve bunun sonucuna bağlı olarak aylığa haciz konulup konulamayacağıdır. Sosyal Güvenlik Kurumunun prim ve diğer alacaklarının doğup doğmadığının tartışılmasında görevli mahkeme ise iş mahkemeleridir.

5434 sayılı Kanuna göre bağlanan emekli aylıklarına konulan haczin kaldırılmasına yönelik

davalarda, 5434 sayılı Kanuna göre bağlanan aylığın özünün tartışmalı olmadığı, çözümlenmesi gereken ihtilafın Kurum alacağının varlığı olduğundan görevli mahkemenin iş mahkemesi olması gerekir.

VI-Yetkili Mahkeme

A- Kesin yetkili mahkeme

Kanunlar bazı hallerde kesin yetki kuralları öngörmüştür. Kanunun ifadesinden, kanunda belirtilen yer veya yerler dışında başka bir yerde açılmayacağı anlaşılan davalarda yetki kuralları kesin yetki kurallarıdır.³¹

5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 5. maddesinde, İş mahkemelerinde açılacak her davaya, açıldığı tarihte dava olunanın Türk Medeni Kanunu gereğince ikametgâhı sayılan yer mahkemesinde bakılabileceği gibi, işçinin işini yaptığı işyeri için yetkili mahkemede de bakılabileceği, bunlara aykırı sözleşme muteber sayılmayacağı, aynı yasanın 15 maddesinde de, bu Kanunda sarahat bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanacağı düzenlemesi bulunmaktadır. İş mahkemelerinde yetki kuralı, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yetki kurallarına uygun olup, buna ek olarak işçinin işinin yapıldığı yer mahkemeleri de yetkili kılınmıştır.

Bu maddenin kapsamı, sadece İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesine göre açılacak davalarla sınırlı bulunmaktadır. Diğer Yasalar bakımından, örneğin 5510, 506 ve 1479 sayılı Kanunlara göre açılacak davalar, bu maddenin kapsamında dâhil değildir. HGK kararına göre de işçi ve işveren arasındaki uyuşmazlıklar dışındaki davalar kamu düzenine ilişkin değildir ve ilk itiraza tabidir.³²

506 Sayılı Kanunun 80. maddesine göre, "Kurum alacaklarının tahsilinde 21/07/1953 tarih ve 6183 sayılı Kanunun uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların çözümlenmesinde,

30 Y. 10. HD E. 2012/21597

31 Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özkan, meral Sungurtekin/Özkes, Muhammet. Medeni Usul Hukuku, Ankara 2011 sh.125

32 HGK 13.2.2013, E. 2012/10-1153, K. 2013/245

alacaklı Sigorta Müdürlüğünün bulunduğu yer İş Mahkemesi yetkilidir.”

Yargıtay uygulamasına göre, anılan maddeyle getirilen yetkiye ilişkin hüküm buyurucu ve özel nitelikte bir hüküm olup, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve İş Mahkemeleri Kanununa nazaran uygulama önceliğine sahiptir. 01.12.1993 tarih ve 3917 sayılı Kanunla Kurum alacakları kamu alacağı düzeyine getirildiğinden sözü edilen yetki kuralı kamu düzeni ile ilgilidir.

Maddede belirtilen özel yetki kuralı, kesin yetki niteliğindedir. Mahkemelerce re’sen dikkate alınması gerekir. Dava, sadece işlemi yapan alacaklı Sigorta Müdürlüğünün bulunduğu yer iş mahkemesinde açılabilir. Ancak, belirtilen kesin yetki kuralının uygulanabilmesi için; önce 6183 sayılı Kanuna göre takip yapılması, sonra uyuşmazlığın da, bu kanunun uygulanmasıyla ilgili olması gereklidir.³³

5510 sayılı Kanunun 88. maddesinde önceki yasal düzenlemeden biraz farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. 88/19. fıkrasında, “Kurumun prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun uygulamasından doğacak uyuşmazlıkların çözümlenmesinde Kurumun alacaklı biriminin bulunduğu yer iş mahkemesi yetkilidir. Yetkili iş mahkemesine başvurulması alacakların takip ve tahsilini durdurmaz.”

Görüldüğü gibi daha önce “alacaklı Sigorta Müdürlüğünün bulunduğu yer İş Mahkemesi” tabiri kullanılırken şimdi “alacaklı biriminin bulunduğu yer iş mahkemesi” tabiri kullanılmıştır.

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Göre Kullanılacak Yetkilere İlişkin Yönetmelik’te; “Tahsil Dairesi’nin: Kurumun tahsilâtla görevli ünitesini, servisini, icra memurlarını, memurlarını ve Kurum adına vekâletname verilen gerçek ve tüzel kişileri”, “Ünite’nin ise; Kurumun tahsilâtla görevli sosyal güvenlik il müdürlüğü ile sosyal güvenlik

merkezlerini” ifade edeceği belirtilmektedir.

Yönetmeliğin “Takip işlemlerine yetkili tahsil dairesi” başlıklı 17. maddesinde ise;

(1) Takip işlemleri, Kurumun ilgili ünitesince yapılır.

(2) Borçlu veya malları başka mahallerde bulunduğu takdirde, takip işlemleri Kurumun o mahaldeki ilgili ünitesince niyabeten yürütülür denilmektedir.

Belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde; “sosyal güvenlik il müdürlükleri” ile “Sosyal Güvenlik Merkezleri”nin takip işlemlerinde yetkilidir.³⁴

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ilçelerde “Sosyal Güvenlik Merkezleri” kurulmuş ve ilçelerdeki takip işlemleri bu merkezler tarafından da yürütülmektedir. Borç tahakkuk işlemleri İl Müdürlüğü tarafından yapılmakta, takip işlemi için ilçedeki birim yetkilendirilmektedir. Bu durumda takip ilçedeki Sosyal Güvenlik Merkezi tarafından yapıldığı için ilçe merkezindeki iş mahkemesi de uyuşmazlıklara bakmaya yetkilidir. Ancak asıl borç tahakkuku yapan İl Müdürlüğü nezdindeki il mahkemelerinin yetkisini kaldırmamaktadır.

Sonuç olarak 5510 sayılı Kanun döneminde maddede, Kurumun prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun uygulamasından doğacak uyuşmazlıkların çözümlenmesinde Kurumun alacaklı biriminin bulunduğu yer iş mahkemesi yetkilidir denildiğinden kamu düzenine ilişkin olan yetkili mahkeme ikiye çıkmış bulunmaktadır. Eğer alacak takibi, ilçe merkezinde bulunan birim tarafından yapılmışsa, borçlu, dilerse ilçe merkezinde dilerse de il merkezinde bulunan iş mahkemesi nezdinde takibin iptalini isteyebilecektir. Bunların dışındada dava açılırsa mahkemece re’sen yetkisizlik kararı verilmelidir.

³³ HGK 2.3.2005 2005/10-79-138, 10. HD 15.3.2012 2012/6270-4938

³⁴ Y. 10. HD 28.2.2014, 2014/2922-4251

B- Kesin yetki kuralının istisnaları

Kesin yetki kuralı Kurumun prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun uygulamasından doğacak uyuşmazlıkların çözümlenmesinde uygulanır. Bunların dışında mahkemenin yetkisi, kamu düzenine ilişkin değildir.

Ödeme emri iptali davası dışında menfi tespit niteliğinde açılan davalar, kamu düzenine ilişkin olmadığından kesin yetki kuralına tabi değildir. 6183 sayılı Kanuna göre ödeme emri gönderilmiş ancak tebliğ edilemediği halde yine de borçlu bundan haberdar olmuş ise açacağı dava, menfi tespit davası olduğundan kesin yetki kuralına tabi değildir. Yine Kurum borçlusu, Kurumca takip ve borç tazyiki altında olduğunu öğrenirse menfi tespit davası açmada hukuki yararı vardır.

6183 sayılı Kanuna göre takip yapılmış ve takip dosyalarına ödemeler yapıldıktan sonra, yersiz ödendiği iddia edilen kısmın istirdadı isteğiyle açılan davada, artık 6183 sayılı Kanunun uygulanmasından söz edilemeyeceğinden özel yetki kuralının uygulanması da söz konusu olmayacaktır. Bu durumda, genel yetki kuralları uygulanacaktır.³⁵

Sosyal Güvenlik Kurumunun, bildirimsiz çalıştığı tespit edilen sigortalılar nedeniyle re'sen prim tahakkuku, asgari işçilik uygulaması nedeniyle re'sen prim tahakkukunda yasada belirtilen prosedürün işletilmesi sırasında açılan menfi tespit davaları da kesin yetki kuralına tabi değildir.

VII-Ödeme Emrine İtiraz Sebepleri

6183 Sayılı Yasanın 58. maddesinde itiraz sebepleri sayılmıştır. Buna göre kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs;

- a- Böyle bir borcu olmadığı,
- b- Kısmen ödediği,

c- Zamanaşımına uğradığı sebepleriyle itiraz edebilecektir.

Ödeme emrine itiraz, özünde menfi tespit davasıdır. Bu nedenle, yasada itiraz sebepleri sınırlı gibi gözükse de borçlu tüm itirazlarını ileri sürebilecektir. Çünkü "borçlu olmadığı" itirazı içine tüm itirazlar girmektedir. Husumet itirazı, borcun tamamen ödendiği, yönetici veya hissedar olmadığı, borcun doğmadığı gibi iddialar ileri sürülebilir.

Kesinleşen idari para cezaları, 6183 sayılı Kanuna göre takip edilirse, borçlu tarafından sadece ödeme ve zamanaşımı iddiasında bulunabilir. İdari para cezasının doğumu idari aşamada veya idare mahkemesi kararı ile kesinleştiğinden böyle bir borcu olmadığı yönünde itirazda bulunulamaz. Bunun gibi Sosyal Güvenlik Kurumunun, bildirimsiz çalıştığı tespit edilen sigortalılar nedeniyle re'sen prim tahakkuku ve asgari işçilik uygulaması nedeniyle re'sen prim tahakkukunda yasada belirtilen prosedürün işletilmesi sırasında Kurum alacağı kesinleşmiş ise artık 6183 sayılı Kanuna göre takip sırasında alacağın özüne ilişkin itirazlarda bulunulamaz.

5510 sayılı Kanunun 85. maddesinde "Kurumca re'sen tahakkuk ettirilen sigorta primleri, 88 inci ve 89 uncu maddeler dikkate alınarak işverene tebliğ edilir. İşveren, tebliğ edilen prim borcuna karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde Kuruma itiraz edebilir. İtiraz takibi durdurur. Kurumca itirazın reddi halinde işveren, kararın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde yetkili iş mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvurulması, prim borcunun takip ve tahsilini durdurmaz." Maddeye göre Kurumca re'sen tahakkuk ettirilen primler tebliğden itibaren bir ay içinde Kuruma itiraz edilmezse veya Kurumca itirazın reddi halinde bir ay içinde iş mahkemesine başvurulmaz ya da başvurulmasına rağmen dava ret olursa Kurumca buna dayanarak çıkarılan ödeme emirlerine karşı itirazda artık alacağın özüne ilişkin inceleme yapılamaz. Sadece ödeme iddiası ve zamanaşımı savunmaları üzerinde durulur.

³⁵ Y. 10. HD 15.3.2012, E. 2012/6270-4938

VIII-Menfi Tespit Davası

Davacının, bir hukuki ilişkinin varlığı, yokluğu veya içeriğinin belirlenmesi hakkında tespit hükmü elde etmek için açtığı davaya tespit davası denir. Bir hukuki ilişkinin varlığının tespitine yönelik açılan tespit davalarına müspet tespit davaları, bir hukuki ilişkinin bulunmadığının tespitine yönelik açılan tespit davalarına menfi tespit davaları denir. Tespit davası açılabilmesi için hukuki yararın varlığı ortaya konulmalıdır.³⁶

Burada tartışılan husus, ödeme emri kesinleştikten, 7 günlük dava açma süresi geçirildikten sonra menfi tespit davası açılıp açılmayacağı, hak arama, dava yolunun tükenip tükenmediği hususudur.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 72. maddesine benzer, 7 günlük hak düşürücü süre geçirilip takip kesinleştikten sonra borçlu, 6183 sayılı Kanuna göre veya genel hükümlere göre açacağı bir dava ile borçsuzluğunu ispatlayabilir mi?

6183 sayılı yasaya tabi borçlulara çıkarılan 55. madde kapsamında ödeme emrine karşı menfi tespit davasının açılıp açılmayacağı tartışmalıdır. Yasanın 79. maddesinde, üçüncü şahısların menkul ve haklarının haczi halinde herhangi bir nedenle itiraz süresinin geçirilmesi halinde üçüncü şahsın, haciz bildirisinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde genel mahkemelerde menfi tespit davası açmak hakkı vardır. Ancak 58. maddede Kurum borçlusuna bu hak tanınmamıştır.

Hukuk Genel Kurulu kararına göre de, "kamu alacağına ilişkin olarak anılan madde kapsamında öngörülen menfi tespit davası dışında, yeni ve ayrı bir menfi tespit davası açılmasına anılan kanun hükümleri cevaz vermemektedir. Zira tahsil edilmesi istenen alacak, kamu alacağı niteliğinde imtiyazlı olup süruncemede kalması önlenerek, hızla tahsili sağlanmak istenmektedir. 6183 sayılı Kanunda, İcra

ve İflas Kanununun 72. maddesine koşut bir hükme yer verilmemiş bulunması karşısında, Yasada öngörülen 7 günlük itiraz süresini geçiren kamu alacağı borçlusuna, aynı konuda yeni bir menfi tespit, istirdat davası açamayacaktır.³⁷ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi de aynı görüştedir. Görüldüğü gibi; "menfi tespit" niteliğindeki ödeme emrine itiraz/ödeme emrinin iptali davasının yedi günlük hak düşürücü süre içerisinde açılması zorunlu olduğu gibi, kendisine ödeme emri gönderilen borçlunun itirazları da üç nedenle sınırlandırılmıştır. 6183 sayılı Kanunda menfi tespit davasına, "Üçüncü şahıslardaki menkul malların, alacak ve hakların haczi" başlıklı, 08.04.2006 günü yürürlüğe giren 5479 sayılı Kanunun 5. maddesi ile değiştirilen 79. maddesinde yalnız üçüncü kişiler yönünden yer verilmiş, bu hak ve olanak, kamu alacağı borçluları için tanınmamıştır.

Ödeme emrinin iptali hususunda 7 günlük hak düşürücü süre geçirildikten sonra borçluya, bir çıkış yolu olmak üzere Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve 10. Hukuk Dairesi uygulamasına göre borçlunun takibe konu alacağı ödedikten sonra 5510 Sayılı Kanunun 89. maddesi gereğince "istirdat davası" açma imkânı getirilmiştir.³⁸

Mülga 1479 sayılı Yasanın 53/2 fıkrasında "Kurumun, süresinde ödenmeyen prim ve prime ilişkin alacakları ile her ne nam altında olursa olsun diğer alacaklarının tahsilinde 9.6.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uygulanır" hükmü vardır. Burada takip artık İİK'na göre yapıldığına göre aynı Yasanın 72. maddesine göre de menfi tespit davası açılması gerekir. Ancak menfi tespit davasının açılmayacağı ancak 1479/55. madde kapsamında yersiz alınan primlerin iadesinin istenebileceğini savunanlar da vardır.³⁹ Şunu da belirtmek gerekir ki artık, 5510 sayılı Kanun döneminde tüm primlerin takibi 6183 sayılı Yasaya göre yapılması gerekmektedir.

37 HGK 26.04.2006 gün ve 2006/21-198 Esas, 249 Karar

38 Y. 10. HD 22.5.2012, E. 2011/5638 K. 2012/9345

39 Aslanköylü, Resul. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, Ankara 2010. Sh.1382

36 Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes. Medeni Usul Hukuku sh.300-302

İstirdat davası ise borç ödendikten sonra açılabilen bir dava türüdür. Kişi, Kuruma alacağına ödeyecek daha sonra da ödemenin yasal dayanağı olmadığı gerekçesiyle ödediklerini geri isteyecektir. Henüz borç ödenmeden, takip tazyiki altında bulunan kişinin açacağı dava, istirdat değil, borçlu olmadığı yönünde menfi tespit davasıdır. Borç aslını ödeyemeyen kişinin, herhangi bir nedenle itiraz süresini geçirdikten sonra, gerçekten borçlu olmadığı bir borcu ödemek zorunda bırakılması, borçsuzluğunu ancak ödeme yaptıktan sonra ispat hakkı tanınması hukuk mantığı yönünden çelişki oluşturmaktadır. Ayrıca, bazı Kurum takiplerinde alacak miktarı çok yüksek miktarlarda olduğundan borçlunun bunu hiçbir zaman ödeme imkânı olmamaktadır. Bu durumda istirdat yolu kullanılamamakta ve kişiler gerçekte borçlu olmadıkları parayı ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, son zamanlarda verdiği kararlarda üçüncü kişiler yönünden menfi tespit davasının açılabilirliğini kabul etmektedir. Yüksek Daire, Kurum borçlusu olup ödeme zorunluluğu bulunan kişiler yönünden az önce belirtilen uygulamayı benimsemekle birlikte, Kurum borçlusu sayılmayan ancak borçlu olduğu düşünülerek takip yapılan, Kurum alacağını ödeme zorunluluğu bulunmayanları üçüncü kişi saymakta ve bu kişiler yönünden İİK'nun 72. maddesi uyarınca menfi tespit davası açılabilirliğini kabul etmektedir.⁴⁰

40 "Öte yandan, 3. şahıslar yönünden dava açma süresinin 7 gün ile sınırlandırılması asıl borçlu olmayan, örneğin Kurumun asıl borçlusu olan şirketin yöneticisi olmadığı halde hakkında ödeme emri gönderilen 3. şahısların her nasılsa dava açma süresini geçirmesi durumunda gerçekten sorumlu olmadıkları bir borcu ödemek zorunda kalmalarına neden olacak ağır sonuçların doğmasına yol açabilecektir.

Gerçekten, öğretilde ve uygulamada oluşan görüşe göre, ödeme emrine itiraz edilmediği ve takibin kesinleşmesi giderek borcun ödenmesinden sonra borçlunun ödeme emrine konu borç yönünden yargı yoluna gidebilmesi başka bir anlatımla, bu yönde menfi tespit davası açabilmesi mümkündür. Bu yönüyle davanın yasal dayanağı İİK'nun 72. maddesidir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 19.11.1982 gün ve 1930/904 sayılı kararı da aynı yöndedir. Kaldı ki, Anayasanın hak arama özgürlüğünü düzenleyen 36. maddesinde öngörülen ilke de göz önünde tutulduğunda, borçlunun, yargı mercileri önünde haklarını ileri sürmesi, aksine bir kuralın da gerek 6183 sayılı gerekse 506 sayılı Yasa'da yer almaması karşısında ilke olarak kabul edilmelidir." (21. HD 2012/15794, 2013/5658)

Bu yaklaşıma göre de önce, aleyhine takip yapılan kişinin gerçekten Kurum borçlusu olup olmadığı irdelenecek eğer Kurum borçlusu değilse üçüncü kişi sayılarak dava açma süresi geçtiği halde açtığı dava menfi tespit davası kabul edilerek görülmeye devam edilecektir. Aksi halde, Kurum borçlusu olduğu anlaşılırsa davası süreden reddedilecektir. Açılan davada önce usul incelemesi yapılır. Yani önce davanın süresinde açılıp açılmadığı incelenir akabinde esası yönünden inceleme yapılır. Dava, esası yönünden inceleme yapıp bu yönde bir karar verildikten sonra başa dönülerek tekrar dava açma süresi yönünden bir karar verilmesi usul kuralları ile çelişmektedir.

6183 sayılı Yasaya göre 55. madde kapsamında Kurum borçlularına çıkarılan ödeme emri sonucu Kanunun amacı, hızlı tahsile yönelik olup, itirazla takibin durmasını önlemektir. İcra ve İflas Kanununun 72. maddesine koşut bir hükme yer verilmemiş bulunması, Yasada öngörülen 7 günlük itiraz süresini geçiren kamu alacağı borçlusunun, aynı konuda yeni bir menfi tespit davası açamayacağını kabul etmek, genel hukuk prensipleri ile çelişmektedir. Bu durum yasal boşluk kabul edilerek yargı mercilerince doldurulmalıdır. Yasada, menfi tespit davası açılmasını yasaklayan bir ibare de yoktur.

Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama hürriyeti düzenlenmiştir. Kişilerin borçlu olmadığı bir miktarı, sırf takip hukuku yönünden belli bir sürenin geçirilmesi sonucu kesinleşmesi nedeniyle ödemek zorunda bırakılması Anayasa'nın belirtilen hükmüne aykırılık teşkil eder. Kaldı ki, menfi tespit istemi hukuk sistemi içerisinde her zaman başvurulabilecek bir dava yoludur. Yasada açıkça bu hakkın tanınmadığı yönünde ibare yoksa menfi tespit davası açılabilir. İcra İflas Kanununda, borçlunun menfi tespit veya istirdat davası açması mümkündür. Borcun geçersiz bir sebebe dayandığı menfi tespit davası açılarak ileri sürülebilir.⁴¹

Sosyal Güvenlik Kurumu borçlularının 6183 sayılı Yasaya göre takiplerinde menfi tespit davası hakları hususunda yasal boşluk bulunması, uygulama birliğinin olmaması, büyük hak kayıplarının yaşanması dikkate alınarak öncelikle, Yasa Koyucu tarafından yeni bir düzenleme yapılması zorunluluğu açıktır. Yeni bir düzenleme yapıncaya kadar yargı mercilerince yasal boşluk kabul edilerek hukukun temel prensipleri içerisinde, Kurum borçlusu olsun veya olmasın tüm borçluların menfi tespit davası açmada hukuki yararları olduğu kabul edilmesi daha adil bir uygulama olacaktır.

Daha önce dava konusu edilmiş ve borçlu olmadığı yönünde kesinleşmiş mahkeme kararı bulunmasına rağmen Kurumca ödeme emri düzenlenmiş olabilir. Yine görülmekte olan bir davaya konu olan alacak nedeniyle dava sonucu beklenmeden aynı zamanda ödeme emri düzenlenmiş olabilir. Bu durumlarda 7 günlük dava açma süresi geçirilmiş olsa bile kesinleşmiş mahkeme kararına istinaden her zaman menfi tespit davası açılabileceğinde kuşku duymamak gerekir. Kesinleşen ödeme emri Kuruma hak sağlamaz. Çünkü mahkeme kararı ile oluşan kesin hükmün sonuçları, yeniden düzenlenen ödeme emrinde itiraz süresinin kaçırılması ile ortadan kaldırılamaz.

Yukarıda da belirtildiği gibi, borçluya ödeme emri düzenlenip tebliğ edilmeden borçlunun haberdar olup açtığı tüm davalar menfi tespit niteliğindedir. Ayrıca borçluya ödeme emri olmadan doğrudan borç yazısı gönderilmiş ise yine açılan davanın niteliği menfi tespit davasıdır. Menfi tespit davası açılması ise herhangi bir süreye tabi değildir. Ödeme emri tebliği yapılmadan 58. maddedeki 7 günlük hak düşürücü sere işlemeye başlamaz.

Sonuç olarak, 6183 sayılı Kanunda borçlulara menfi tespit davası açmasına olanak veren açık bir düzenleme olmaması nedeniyle uygulamada büyük hak kayıplarına neden olmaktadır. 7 günlük dava açma süresi çok kısadır. Her nasılsa bu süre kaçırıldığında artık yasa yolu tükendiğinden kişiler, borçlu olmadıkları miktarları ödemek zorunda kalmaktadırlar. En

uygun çözüm, 6183 sayılı Kanunda veya 5510 sayılı Kanunda, menfi tespit davası açılmasına olanak veren bir yasal düzenleme yapılması olacaktır.

IX-Sosyal Sigorta Primlerinin Tahsilinde Zamanaşımı

A- Zamanaşımı Def'inde Bulunma

6183 sayılı Kanuna göre yapılan takiplerde borçluya ödeme emri tebliğ edildikten sonra 58. maddeye göre zamanaşımı def'inde bulunma imkânı vardır. Zamanaşımı bir def'dir ve ileri sürülmedikçe, hakim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz (TBK m. 161). Ödeme emrine itiraz sebepleri arasında, önce zamanaşımı def'i incelenir. Alacak zamanaşımına uğramış ise diğer itiraz sebeplerine bakılmaz.⁴²

5510 sayılı Kanunda ve mülga 506 sayılı Kanunda primlerin tahsili ile ilgili zamanaşımı süreleri konulmuştur. Primler ve Kurum alacakları doğumundan itibaren belli bir sürede takip edilmezse zamanaşımına uğrar. Ancak zamanaşımına uğrayan alacaklar ödenirse Kurumca kabul edilir (5510 sayılı Kanun 93/4). Eğer ödeme, itirazı kayıtlı yapılmamışsa geri istenebilir. Yapılandırma yasaları kapsamında Kurum borcu ödendikten sonra zamanaşımı def'i ileri sürülemez ve istirdat davası açılamaz.⁴³

B- Hangi Yasanın Uygulanacağı Sorunu

Zamanaşımı süreleri ve zamanaşımının başlangıcını düzenleyen yasalar zaman içerisinde sık sık değişmiştir. Bu nedenle uygulamada, konuya ilişkin olarak hangi yasanın uygulanacağı hususu tartışmalara neden olmaktadır. Bu noktada hangi hükmün uygulanacağına ilişkin olarak karar verirken, Kurum alacağının muaccel olduğu tarih, takip veya ödeme zamanı tarihlerindeki yasal düzenlemenin uygulanması ihtimalleri akla gelebilir.

42 Bkz. Reisoğlu, Sefa. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. İstanbul 2002. Sh348-349

43 Bkz. Aşağıda, XIV. Borcun yapılandırılması bölümü

Kanunlarda aksine bir düzenleme yer almaması halinde zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar (TBK m. 149). Muacceliyet anının belirlenmesi, zamanaşımının başlangıcının ve buna bağlı olarak, somut uyuşmazlıkta uygulanacak yasa hükmünün saptanmasında önemlidir.

Muacceliyet, bir borç ilişkisinde, alacaklının edimi isteyebileceği ve borçlunun da bu isteğe uyararak, edimi ifa etmekle yükümlü olduğu anı belirler. Bir başka deyişle, söz konusu anda borç, ifa kabiliyeti kazanır ve alacaklı yine o anda edimi kabul etmekle yükümlü olur. Bir alacağın ya da borcun muaccel olması, ilke olarak edimin ifası için öngörülmüş bulunan vadenin dolmasıyla gerçekleşir. Borcun ifası için öngörülen vade kanundan, işin özelliklerinden ya da dürüstlük kuralından çıkarılamıyorsa, bu durumda, BK m. 74 hükmü (TBK m. 90) gereğince, borcun "hemen ifa ve derhal icrası talep edilebilir" hükmü uygulama bulacaktır.⁴⁴

Mülga 506 sayılı Kanununun 80. maddesi, prim borcunun en geç ertesi ayın sonuna kadar Kuruma ödeneceğini belirtirken, 6183 sayılı Kanununun 102. maddesi, amme alacağı, vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren 5 yıl içinde tahsil edilmezse zamanaşımına uğrar hükmünü getirmiştir. 506 sayılı Kanununun 80. maddesi ile prim borcunun vadesinin belirlenmiş olması karşısında, kurum alacağının anılan tarihte muacceliyet kesbedeceği belirgindir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca da zamanaşımı yönünden, prim alacağının muaccel olduğu tarihteki yasa hükmünün uygulanacağı belirtilmiştir.⁴⁵

C- Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı

5510 sayılı Kanununun 93/2 maddesinde "(De-

ğişik fıkra: 17/04/2008-5754 S.K./56. mad) Kurumun prim ve diğer alacakları ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından başlayarak on yıllık zamanaşımına tâbidir. Kurumun prim ve diğer alacakları; mahkeme kararı sonucunda doğmuş ise mahkeme kararının kesinleşme tarihinden, Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca yapılan tespitlerden doğmuş ise rapor tarihinden, kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatı gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemelerden doğmuş ise bu soruşturma, denetim ve inceleme sonuçlarının Kuruma intikal ettiği tarihten veya bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulmuş kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden doğmuş ise bilgi ve belgenin Kuruma intikal ettiği tarihten itibaren, zamanaşımı on yıl olarak uygulanır. Bu alacaklar için 89 uncu madde gereğince hesaplanacak gecikme cezası ve gecikme zammı, 88 inci maddede belirtilen ödeme süresinin son gününü takip eden günden itibaren uygulanır."

Görüldüğü üzere 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi ile zamanaşımı süresi ile ilgili olarak özel bir düzenleme getirilmiş, Kurumun prim ve diğer alacaklarının on yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu, sürenin başlangıcının ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başı olduğu belirtilmiştir.

5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki yasal mevzuatımızda, 506 sayılı Kanun'un 80. maddesinde ve 6183 sayılı Kanun'da prim ve diğer alacakların doğmasındaki farklı durumlara göre zamanaşımı başlangıcı yönünden özel bir düzenlemenin yer almadığı, 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesinin ikinci fıkrasıyla, 506 sayılı Kanun'da öngörülmemeyen yeni bir düzenleme getirilerek, prim ve diğer alacakların doğmasındaki özel durumlarda zamanaşımının hangi tarihten başlayacağı belirlenmiş bulunmakla, genel olarak kanunların geriye yürümemesi (geçmişe etkili olmaması) kuralı ve zamanaşımına ilişkin olarak 5510

⁴⁴ Bkz. Reisoğlu, Safa. Sh 304

⁴⁵ HGK. 20.12.2006 gün ve E:2006/21-806, K: 2006/814

sayılı Kanun'da 93. maddenin geriye yürüyeceğine olanak veren bir düzenlemenin bulunması/bulunmadığı gözetildiğinde, zamanaşımı hükmü içeren anılan maddenin geçmişe yönelik uygulanamayacağı benimsenmelidir.

Sonuç olarak belirtilmelidir ki, Kurumun süresi içerisinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsil zamanaşımı, diğer bir ifade ile zamanaşımının süresi ve başlangıç tarihi; alacağın doğduğu, tahakkuk ettirildiği (muaccel olduğu) tarihte yürürlükte bulunan kurallara göre belirlenir.

5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi muacceliyet tarihinin belirlenmesinde, dolayısıyla zamanaşımı süresinin başlangıcının tespitinde, Borçlar Kanunu'nun uygulanmasına son vermiştir. Maddenin yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden sonraki primler için zamanaşımı başlangıcı, ödeme dönemini takip eden yılbaşından itibaren başlayacaktır.

Yasa maddesinde, Kurumun prim ve diğer alacaklarının, hangi nedenle doğmuş ise o tarihten itibaren zamanaşımı işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. 10. Hukuk Dairesi, alacağın, mahkeme kararı dışındaki nedenlerle doğması halinde, tespit edilen primler hangi aya mal edilmiş ise o ayın primlerinin muaccel olduğu tarihteki yasal düzenlemeye göre ve o aydan itibaren zamanaşımını uygulama eğilimindedir. Çünkü Kurum, primleri mal ettiği aydan itibaren gecikme zammı uygulamaktadır. Kaldı ki, borcu olan kişiye, yıllarca takip yapmayıp, alacağın takip edilmeyeceği kanaati oluşuktan sonra takibata geçilmesi ve ilgili belgelerin saklama süresi geçtikten sonra alacağın takibi hakkın kötüye kullanılması olarak düşünülebilir.

Yasanın 93. maddesinde Kurumun prim ve diğer alacakları; mahkeme kararı sonucunda doğmuş ise mahkeme kararının kesinleşme tarihinden zamanaşımının uygulanmaya başlayacağı belirtilmiştir.

Yargıtay 10. ve 21. Hukuk Dairelerinin, Ku-

rumun prim alacağı mahkeme kararı sonucunda doğmuş ise, sigorta primi alacağının mahkeme kararının kesinleştiği anda doğduğu, bir başka ifade ile mahkeme kararının kesinleştiği tarihte talep konusu hakkın istenebilir bir konuma geldiğinin kabulü ile mahkeme kararının kesinleşme tarihinde yürürlükte olan yasal düzenlemenin uyuşmazlığın çözümünde uygulanacağına dair kararları vardır.⁴⁶

Dairelerin uygulamasına göre, prim alacağı mahkeme kararı sonucu doğmuş ise kararın kesinleşme tarihinin tespit edilmesi, kararın 01.10.2008 tarihinden önce kesinleşmesi halinde; 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğü öncesindeki yasal mevzuat uyarınca zamanaşımı süresinin alacağın vadesinin rastladığı takvim yılını izleyen yılbaşından itibaren, kararın 01.10.2008 tarihinden sonra kesinleştiğinin saptanması halinde ise; zamanaşımı süresinin mahkeme kararının kesinleşme tarihinden itibaren başlayacağı gözetilecektir.

Hukuk Genel Kurulunun 6.12.2013 tarihinde verdiği bir kararında; "hizmet tespiti davası sonucunda Kurumca tahakkuk ettirilen prim borçlarının; tespitine karar verilen hizmetin geçtiği tarihte doğmuş olması, mahkeme kararının prim borcunun doğumuna değil varlığının tespitine yönelik olması, prim borcunun tespit kararına konu devrelere tahakkuk ettirilmesi ve gecikme zammının tespitine karar verilen tarihler itibarıyla başlatılması ile 5510 sayılı Kanun'un 93/2. maddesinde yer alan zamanaşımı başlangıcının hizmet tespiti davasının kesinleştiği tarih olduğuna ilişkin özel nitelikli düzenlemenin anılan Kanun'un yürürlük tarihinden öncesine uygulanmasının mümkün olmaması hususları da gözetildiğinde, hizmet tespiti davası ile tespitine karar verilen hizmet sürelerine ilişkin Kurumun prim alacaklarının zamanaşımına uğrayıp uğramadığı hususu, ala-

46 Y 10. HD 10.4.2011, E. 2009/16846 K. 2011/5352, Y. 21 HD 24.5.2012, E. 2010/12620, K. 2012/9002

cağın doğduğu, tahakkuk ettirildiği (muaccel olduğu) tarihte yürürlükte bulunan kurallara göre belirlenmelidir.

İşveren tarafından bildirilmemiş sürelerle ilişkin olarak açılan hizmet tespiti davası neticesinde, hizmetlerin tespitine karar verildiğinde, tespiti yapılan hizmet süresinin primlerini ödeme yükümlülüğü yönünden yukarıda belirtilen kronolojik dönemlere bağlı olarak işverenden bu primleri talep hakkının zamanaşımına uğrayıp uğramadığı tespit edilebilecektir (Odaman Serkan, Sigorta Prim Alacaklarında Zamanaşımı, MESS-Sicil Dergisi, Aralık 2010, sy:141 vd).

Kaldı ki, önceki mevzuata göre başlayan ve işleyen zamanaşımı süresi, hizmet tespiti davası ile kesilmediğine göre, bu davanın sonuçlanması ile işverenin yeni mevzuatla getirilen yeni bir zamanaşımı süresine yeniden tabi tutulması hak ve nesafet kurallarına da uygun olmayacaktır.⁴⁷

Kararda belirtildiği üzere, yasada açıkça Kurumun prim ve diğer alacakları; mahkeme kararı sonucunda doğmuş ise mahkeme kararının kesinleşme tarihinden zamanaşımının uygulanmaya başlayacağı belirtilmesine rağmen Hukuk Genel Kurulu, prim borcu, hizmet tespiti davası sonucu tespitine karar verilen hizmetlerin geçtiği tarihte olduğundan, o tarihteki yasal düzenlemeye göre zamanaşımı süresinin başlayacağını kabul etmiştir.

Şunu da belirtmek gerekir ki, prim borcunda, her bir ayın prim borcu yönünden zamanaşımı ayı ayrı değerlendirilir.

D- Zamanaşımı Süreleri

a- Prim Borçlarında Zamanaşımı Süreleri

1- 3917 Sayılı Yasadan Önceki Dönem:

1.12.1993 gün ve 3917 sayılı yasa ile yapılan

değişiklikten önce, İİK'nun 46-144 maddeleri çerçevesinde kurum, ilamsız icranın ilamsız haciz biçimiyle takipte bulunmaktaydı ve genel zamanaşımı olan BK.'nın 125. maddesindeki 10 yıllık zamanaşımı kuralı prim borçlarının tahsilinde de uygulanmaktaydı.

2- 3917 Sayılı Yasa Dönemi:

506 Sayılı yasanın 80. maddesinde 1.12.1993 tarihinde 3917 sayılı yasa ile yapılan değişiklik ile (yasanın yürürlük tarihi 8.12.1993) SGK'nun süresi içinde ödenmeyen sosyal sigorta primi ve diğer alacakların tahsilinde, 21.7.1953 gün ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümlerinin uygulanacağı ve SGK'nın söz konusu yasanın uygulanmasında Maliye Bakanlığı, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanacağı hüküm altına alınmıştır.

6183 sayılı yasanın 102. maddesinde ise, kamu alacağının vadenin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılının başından itibaren beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu hükme bağlanmıştır. Böylece, 3917 sayılı yasa ile birlikte prim borçlarının tahsilinde 5 yıllık zamanaşımı kabul edilmiştir.

3- 5198 Sayılı Yasa Dönemi:

6.7.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5198 sayılı yasa ile 506 sayılı yasanın 80. maddesinde yapılan değişiklik ile kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı yasanın, 51. maddesi gibi 102. maddesinin de uygulanmayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla Kurumun sigorta primlerinden doğan alacakların eskiden olduğu gibi, genel hükümler (BK. 125. maddesi) uyarınca 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır.

4- 5510 Sayılı Yasa Dönemi:

5510 sayılı yasada, 5198 sayılı yasa ile primlerin tahsil zamanaşımı konusunda getirdiği hükümlerde bir değişiklik yapmadığından, kurumun sigorta primlerinden doğan alacakları 93. maddesi uyarınca 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır.

⁴⁷ HGK 6.12.2013, 2013/10-433-1649

Tarih	Dayanak	Süre	Başlangıç
1.12.1993 öncesi	BK 125. M	10 yıl	Muacceliyet tarihinden
1.12.1993-6.7.2004 arası	3917 sayılı yasa	5 yıl	Alacağın vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden yılın başından
6.7.2004-1.10.2008 arası	5198 sayılı yasa	10 yıl	Muacceliyet tarihinden
1.10.2008 sonrası	5510 sayılı yasa 93. M.	10 yıl	Ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından

b- İdari Para Cezalarının Tahsilinde Zamanaşımı

Mülga 506 Sayılı Yasa 140/son ve 5510 sayılı Yasa 12. maddede düzenlenmiştir.

12.5.1993 öncesi BK 125. maddeye göre ödeme süresinin sona ermesinden itibaren zamanaşımı 10 yıldır.

12.5.1993- 6.8.2003 tarihleri arası Mülga 3910 SY 1. madde; İdari para cezalarının tahakkuk ve tahsilâtında 10 yıllık zamanaşımı uygulanır.

6.8.2003- 20.5.2007 tarihleri arasında 4958 SY 51. madde; Fiilin işlendiği günden itibaren beş yıl içinde tebliğ edilemeyen idarî para cezaları zamanaşımına uğrar.

20.5.2007- 1.10.2008 tarihleri arasında 5655 SY 2. madde; Fiilin işlendiği günden itibaren beş yıl içinde tebliğ edilemeyen idarî para cezaları zamanaşımına uğrar.

1.10.2008 sonrası 5510 SY 102. maddeye göre; İdarî para cezaları on yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Zamanaşımı süresi, fiilin işlendiği tarihten itibaren başlar.

E- Zamanaşımını Kesen Sebepler

Zamanaşımının kesilmesi, borçlunun veya alacaklının veya hakimnin belli fiillerinin sonucu olarak, işlemiş bulunan zamanaşımı süresinin yanması ve kesilmeye neden olan olaydan itibaren yeni bir zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasıdır. Zamanaşımının kesilmesi için, za-

manaşımının işlemekte olması gerekir. Zamanaşımı dolmuşsa, zamanaşımının kesilmesi söz konusu olmaz.⁴⁸

Zamanaşımını kesen sebepler 6183 sayılı yasanın 103. maddesinde tahdidi olarak sayılmıştır. Zamanaşımı işlemeye başladıktan sonra, kesen sebepler vuku bulursa zamanaşımı yeniden işleyemeye başlar. Zamanaşımı süresi yönünden, kesme nedeninin olduğu tarih değil, primin muaccel olduğu tarihteki yasal düzenleme uygulanır.

Süresinde Kurumca takip yapıldığında zamanaşımı kesilir ancak yeniden işleyen zamanaşımı süresi içerisinde, haciz işlemi yapılmaz veya zamanaşımını kesen başka neden olmazsa borçlu, zamanaşımının dolduğu iddiası ile menfi tespit davası açabilir veya yapılan yeni hacizde zamanaşımı def'inde bulunabilir.

103. maddeye göre zamanaşımını kesen sebepler:

1. Ödeme,
2. Haciz tatbiki,
3. Cebren tahsil ve takip muameleleri sonucunda yapılan her çeşit tahsilat.
4. Ödeme emri tebliği,
5. Mal bildirimini, mal edinme ve mal artmalarının bildirilmesi,
6. Yukarıdaki 5 sırada gösterilen muame-

⁴⁸ Reisoğlu, Safa. Sh. 354

lelerden her hangi birinin kefile veya yabancı şahıs ve kurumlar mümessillerine tatbiki veya bunlar tarafından yapılması,

7. İhtilafı amme alacaklarında kaza mercilerince bozma kararı verilmesi,

8. Amme alacağının teminata bağlanması,

9. kaza mercilerince icranın tehirine karar verilmesi,

10. İki amme idaresi arasında mevcut bir borç için alacaklı amme idaresi tarafından borçlu amme idaresine borcun ödenmesi için yazı ile müracaat edilmesi,

11. (Ek bent: 25/12/2003 - 5035 S.K./1. md.)

(*) Amme alacağının özel kanunlara göre ödenmek üzere müracaatta bulunulması ve/veya ödeme planına bağlanması.

Kesilmenin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren zamanaşımını yeniden işlemeye başlar. Zamanaşımının bir bozma kararıyla kesilmesi halinde zamanaşımını başlangıcı yeni vade gününün rastladığı; amme alacağının teminata bağlanması veya icranın kaza mercilerince durdurulması hallerinde zamanaşımını başlangıcı teminatın kalktığı ve durma süresinin sona erdiği tarihin rastladığı; takvim yılını takip eden takvim yılının ilk günüdür.

Kurum alacağının takip ve tahsili yönünden 2004 sayılı İİK yerine 6183 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması zorunlu olduğu gibi, haczedilen taşınmazın belli süre içerisinde satışının istenilmemesi durumunda söz konusu mal üzerindeki haczin kalkacağına ilişkin 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunundaki hükümlere koştur bir düzenlemeye 6183 sayılı Kanunda yer verilmemiştir.⁴⁹ Ancak zamanaşımını kesen haciz işleminden sonra tekrar başlayan zamanaşımını süresi içerisinde yeni bir işlem yapılmazsa borçlu, zamanaşımını nedeniyle haczin kaldırılmasını isteyebilir.

Zamanaşımını, ödeme emrinin düzenlendiği veya takibe girildiği tarihte değil, ödeme emrinin tebliğ edildiği tarihte kesilir. Ödeme emri

tebliğ edilememiş ise zamanaşımını işlemeye devam eder.

Haciz tatbiki ile anlaşılan, hukuka uygun olarak alınmış bir haciz kararının fiilen uygulanmasıdır. İdarece haciz kararı alınması, bu kararın fiilen uygulanamaması zamanaşımını kesmez.⁵⁰

F- Zamanaşımını Durduran Sebepler

Zamanaşımının durması (tatili) alacağın istenmesini güçleştiren veya imkansız kılan bazı sebepler nedeniyle zamanaşımının işlememesidir. Zamanaşımını durduran sebeplerden birinin varlığı halinde, zamanaşımını işlemeye başlalmaz, daha önce işlemeye başlamışsa, işlemesi durur.⁵¹

Kurum alacaklarının 6183 sayılı Kanuna göre takibinde zamanaşımını süresinin durması, 6183 sayılı Kanundan kaynaklandığı gibi diğer yasalardan da kaynaklanabilir.

1- 6183 Sayılı Kanuna Göre

6183 sayılı Kanunun "Zamanaşımının İşlememesi" başlığı altında 104. maddesinde zamanaşımını durduran sebepler sayılmıştır. Buna göre "Borçlunun yabancı memlekette bulunması, hileli iflas etmesi veya terekesinin tasfiyesi dolayısıyla hakkında takibat yapılmasına imkân yoksa bu hallerin devamı müddetince zamanaşımını işlememez.

Zamanaşımını, işlememesi sebeplerinin kalktığı günün bitmesinden itibaren başlar veya durmasından evvel başlamış olan cereyanına devam eder."

İflasın açılmasına karar verilen şirket hakkında 6183 sayılı Kanuna göre yapılan takipler durmaz. Bu husus İİK 193. maddede düzenlenmiş ise de 6183 sayılı Kanunda hileli iflas ile

⁴⁹ Y. 10. HD 4.3.2010, E. 2008/13169 K. 2010/2997

⁵⁰ Y. 10. HD. E. 2012/21961 K 2013/14571 "Dosya kapsamına göre, 1997/4078 sayılı takip dosyasında gönderilen haciz bildirimleri ile fiilen bir haciz yapılamadığı, bu nedenle ödeme emrinin tebliği ile başlayan tahsil zamanaşımını kesen bir işlemin olmadığı ve amme alacağının zamanaşımına uğradığı, 1999/595 sayılı diğer takip dosyası bakımından ise, zamanaşımını kesen mal bildiriminden itibaren tahsil zamanaşımını kesen bir işlemin olmadığı anlaşılmaktadır."

⁵¹ Reisoğlu, Safa. Sh. 353

sınırlandırılmıştır.⁵²

2- 5510 Sayılı Kanuna Göre

5510 sayılı Kanununun 91. maddesinde (506 sayılı Kanun m. 80) 4/1-a ve 4/1-b sigortalıların yönünden, işyerleri yangın, su baskını, yer kayması, deprem gibi afete uğrayanlar talepleri halinde prim borçları, olayın meydana geldiği tarihten itibaren bir yıla kadar Kurumca ertelenilebileceği düzenlenmiştir. Aynı maddeye göre prim borcunun ertelendiği sürede zamanaşımı işlemez ve ertelenen kısma gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanmaz.

3- İcra ve İflas Kanununa Göre

İcra ve İflas Kanunu 179. maddesine göre, sermaye şirketleri ile kooperatiflerin borçlarının aktifinden fazla olduğunda, mali durumunun iyileştirilmesinin mümkün olduğuna dair bir iyileştirme projesini mahkemeye sunarak iflasın ertelenmesini isteyebilir. 179/b maddesinde de erteleme kararı üzerine borçlu aleyhine 6183 sayılı Kanuna göre yapılan takipler de dâhil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz ve evvelce başlamış takipler durur; bir takip muamelesi ile kesilebilen zamanaşımı ve hak düşüren müddetler işlemez hükmü getirilmiştir. Takip yasağı, mahkeme ara kararı ile de tedbiren verilebilir.

Bu açık hükümler karşısında, iflasın ertelenmesi kararının verilmesinden sonra alacaklının takip yapmasına yasal imkân bulunmamaktadır. Ancak erteleme kararından sonra girilen icra takibinin iptaline karar verilmesi olanağı mevcuttur. Bir başka ifadeyle, iflasın ertelenmesi kararı verilmeden önce başlayan takipler durur ve tedbir kararı kalktıktan sonra devam eder. Bu sürede primlerin tahsil imkânı yoktur.⁵³

52 Y. 10. HD. 12.4.2011 E. 2010/1 K. 2011/5139. "Takibin Durması ve Düşmesi başlığını taşıyan İcra İflas Kanununun 193. maddesi; "İflasın açılması, borçlu aleyhinde haciz yoluyla yapılan takiplerle teminat gösterilmesine ilişkin takipleri durdurur. İflas kararının kesinleşmesi ile bu takipler düşer. İflasın tasfiyesi müddetince müflise karşı birinci fıkradaki takiplerden hiçbir yapılamaz." hükmünü öngörmekte ise de, uyuşmazlığın 6183 sayılı Yasadan kaynaklanmış olması karşısında, İcra İflas Kanununun 193. maddesinin uygulama imkanı bulunmadığından, ödeme emrinin bu nedenle iptaline yönelik davacı isteminin mahkemece kabul edilmemesi usul ve yasaya uygun bulunmuştur."

53 HGK 7.4.2010, 2010/12-198-203

Söz konusu tahsil imkânsızlığı, şirket adına primlerin tahakkuk ve tediyesinden sorumlu üst düzey yöneticinin kusurundan değil, doğrudan Kanundan doğduğundan üst düzey yönetici yönünden 506 sayılı Kanun'un 80'inci maddesinde yer alan "haklı sebep" kavramı kapsamında kabul edilerek, iflasın ertelenmesi kararı ile üst düzey yönetici hakkında da takip yapılamayacaktır. Ancak, iflasın ertelenmesi hükmünden öncesine ilişkin prim borçları yönünden, borcun ait olduğu ayı takip eden ay sonu itibarıyla tahakkuk ve tediyeye sorumluluğu gerçekleştiğinden, sonradan şirket yönünden verilen iflasın ertelenmesi kararı üst düzey yöneticinin müteselsil sorumluluğunu etkilemeyecek ve haklı neden oluşturmayacaktır.⁵⁴

X- Haksız Çıkma Tazminatı ve İcra İnkâr Tazminatı

A- Haksız Çıkma Tazminatı

6183 Sayılı Yasanın 58/5. maddesi; "İtirazında tamamen veya kısmen haksız çıkan borçludan, hakkındaki itirazın reddolunduğu miktardaki amme alacağı %10 zamlı tahsil edilir."

Haksız çıkma tazminatına hükmedilmesi için talep gerekmez. Yasadan kaynaklandığından mahkemece resen verilir. Haksız çıkma tazminatında Kurumun ayrıca zarara uğraması dikkate alınmaz. Kurumun haksız çıkması halinde, aleyhe tazminat verilemez.⁵⁵

Davanın 7 günlük hak düşürücü sürede açılmaması nedeniyle reddine karar verilmesi halinde haksız çıkma tazminatına hükmedilemez.⁵⁶

54 Y. 10. HD. 2.4.2013, 2013/5704-6623

55 Y. 10. HD 2010/935-2011/9185 "Mahkemece, ödeme emrinin usulüne uygun olduğu ve tebliğinden itibaren 6183 sayılı Kanununun 58. maddesi uyarınca, yedi günlük dava açma süresinin geçirildiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi isabetli ise de, davanın süreden reddine rağmen, davacının itirazında haksız çıkmış sayılarak, 6183 sayılı Kanunun 58/son maddesi gereğince amme alacağının %10 zamlı tahsiline karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir."

56 Y. 10. HD 2010/17243 "Davacı tarafından açılan bu davada; ödeme emirlerinin ve yapılan takibin iptali istenilmiş, yapılan yargılama sonucunda; davacı, davasında tamamen haksız çıktığına göre, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 58/5 maddesi gereğince, amme alacağının %10 nispetinde davalı lehine haksız çıkma tazminatına karar verilmesi gerekirken, bu konuda hiçbir karar verilmemiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir."

B- İcra İnkâr Tazminatı:

İcra inkar tazminatı, alacağın tahsilini geciktirmeye karşı haksız itirazları önlemeye yönelik bir yaptırımdır. Borçlu ödeme emrine karşı yaptığı itirazında, takip tarihi itibarıyla haksız ise, inkar tazminatına mahkum edilir. Bu tazminata karar verebilmek için, borçlunun haksız olması dışında kötü niyetle takibe itiraz etmiş olması şart değildir.⁵⁷

5510 Sayılı Yasa 88 maddesinde, “Kurumun 6183 sayılı Kanun kapsamında takip edilen prim ve diğer alacakları amme alacağı niteliğinde olup, imtiyazlı olacaktır. Kurumun taraf olduğu her türlü dava ve icra takiplerinin kısmen veya tamamen aleyhe neticelenmesi halinde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda yazılı tazminat ve cezalar Kurum hakkında uygulanmaz.”

Sosyal Güvenlik Kurumunun 6183 sayılı Kanuna göre yaptığı takipler aleyhe sonuçlanırsa İİK kapsamında icra inkâr tazminatı istenemez.⁵⁸

XI-Vekâlet Ücreti

1136 sayılı Avukatlık Kanununun 168/2. fıkrasında vekâlet ücreti yönünden özel bir düzenleme getirilmiştir. “(Ek cümle: 16/06/2009-5904 S.K./35.mad) Şu kadar ki hazırlanan tarifede; genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davalar ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan her türlü davalar için avukatlık ücreti tutarı maktu olarak belirlenir.”

Avukatlık Kanununda 2009 yılında getirilen bu değişiklik ile Kurumu fazla vekâlet ücreti yükünden kurtarmak amaçlanmıştır. Ancak yapılan değişiklik, nisbi vekâlet ücretinin, maktu vekâlet ücretinin altında olmadığı zamanda hazırlanmıştır. Yeni AAÜT’ne göre nisbi vekâlet ücreti, maktu vekâlet ücretinin altına inebildiği gibi, vekâlet ücreti asıl alacağı geçemez kuralı

karşısında 6183 sayılı Yasanın uygulamasından doğan davalarda verilen maktu avukatlık ücretleri Kurum aleyhine de sonuçlar doğurabilmektedir. Kanaatimizce yasal düzenlemenin açık olması karşısında aleyhe de olsa nisbi vekâlet ücretinin uygulanmasına imkân yoktur.

XII-İhtiyati Tedbir

İhtiyati tedbir, kesin hükme kadar devam eden yargılama boyunca, davacı veya davalının (dava konusu ile ilgili olarak) hukuki durumunda meydana gelebilecek zararlara karşı öngörülmuş, geçici nitelikte, geniş veya sınırlı olabilen hukuki korumadır. İhtiyati tedbir müessesesi, genel olarak HMK’da düzenlenmişse de (m. 389-399), diğer kanunlarda da geçici hukuki korumaya ilişkin özel düzenlemeler yer almaktadır.⁵⁹

5510 sayılı Kanunun 88. maddesinde (506 sayılı Kanun m. 79); “Kurumun prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların çözümlenmesinde Kurumun alacaklı biriminin bulunduğu yer iş mahkemesi yetkilidir. Yetkili iş mahkemesine başvurulması alacakların takip ve tahsilini durdurmaz.” 6183 sayılı yasaya tabi takiplere karşı dava açılması, takibin re’sen durmasına neden olmaz.

6183 Sayılı Yasanın “Üçüncü Şahıslardaki Menkul Malların, Alacak ve Hakların Haczi” başlığında 79. maddesinde “Menfi tespit davası açılması halinde mahkemece bu Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan türden teminat karşılığında takip işlemlerinin durdurulmasına karar verilebilir” denilmekte, 103/son maddesinde ise “... zamanaşımının bir bozma kararıyla kesilmesi halinde zamanaşımı başlangıcı yeni vade gününün rastladığı; amme alacağının teminata bağlanması veya icranın kaza mercilerince durdurulması hallerinde zamanaşımı başlangıcı teminatın kalktığı ve durma süresinin sona erdiği tarihin rastladığı; takvim yılını takip eden takvim yılının ilk günüdür” denilerek borcun

⁵⁷ Bkz. Pekcantez/Atalay/Özkan/Özekes. Sh.108

⁵⁸ Y 10. HD 13.2.2012, E. 2010/13115 K. 2012/1962

tahsil ve takibinin kaza mercilerince tedbiren durdurulabileceği kabul edilmiştir.

Ancak 6183 sayılı Yasanın ödeme emrine itirazı düzenleyen 58. maddesinde takibin tedbiren durdurulması düzenlenmemiş ise de, genel hükümlere göre mahkemece tedbiren takibin durdurulmasına yasal engel yoktur.

Takibin mahkeme kararı ile tedbiren durdurulması mutlaka teminatla olmalıdır. Nelerin teminat olarak kabul edileceği 6183 sayılı yasanın 10. maddesinde sayılmıştır. Teminat miktarını hâkim tayin edecektir.

İcra ve İflas Kanunu'nun "Erteleme Tedbirleri" başlığı altında düzenlenen 179/a,I maddesinde "İflasın ertelenmesine karar veren mahkeme, şirketin veya kooperatifin malvarlığının korunması için gerekli her türlü tedbiri iyileştirme projesini de göz önünde tutarak alır" hükmü öngörülmüş; "Erteleme Kararının Etkileri" başlığı altında düzenlenen 179/b,I maddesinde ise, "Erteleme kararı üzerine borçlu aleyhine 6183 sayılı Kanuna göre yapılan takipler de dâhil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz ve evvelce başlamış takipler durur; bir takip muamelesi ile kesilebilen zamanaşımı ve hak düşüren müddetler işlemez" hükmüne yer verilmiştir. Bu nedenle iflas erteleme kararları, içeriğinde takibin tedbiren durdurulması sonucunu da içermektedir. Mahkemece, şirket veya kooperatifler hakkında iflasın ertelenmesi davasında ara kararı ile 6183 sayılı Yasa dâhil tüm takiplerin durmasına karar verilmektedir.

XIII-Borçlunun Ölümü-Mirasın Reddi

Mirasbırakanın ölümü ile birlikte mirası kendiliğinden bir bütün olarak mirasçılara yasa hükmüne göre geçer. Bu nedenle mirasçılar mirasbırakanın ölümü ile onun borçlarından da kişisel olarak sorumlu olurlar. Mirasçı bu sınırdan ancak mirası reddetmek suretiyle kurtulabilir. Her mirasçı, mirası ret veya resmi deftere göre kabul edeceği yerde terekenin resmi tasfiyesini de isteyebilir. Resmi tasfiye halinde mirasçılar, terekenin borçlarından sorumlu ol-

mazlar.⁶⁰

Kurum borçlusu ölmüş ise, mirasçılar terekeye dâhil olan borçlardan sorumludur. Kurumca mirasçılar aleyhine takip yapılabilir.

Türk Medeni Kanununun 605/1'e göre yasal ve atanmış mirasçılar mirası reddedebilirler. Yine aynı madde ikinci fıkraya göre, ölümü tarihinde miras bırakanın ödemedi aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır.

Mirasçılar mirası reddetmiş ise veya terekenin borca batık olduğunu ileri sürüp de yasal yollarla kanıtlanmış olması halinde Kurum, 6183 sayılı yasaya göre, kurum borçlusunun mirasçılara takip yapamayacaktır.⁶¹

6100 Sayılı HMK'nun, 55. maddesinde; "Taraflardan birinin ölümü hâlinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir" düzenlemesi getirilmiştir.

XIV-Ödeme Emrine Konu Borcun Yapılandırılması

Sosyal Güvenlik Kurumu alacaklarının yapılandırılması için zaman zaman af/yapılandırma kanunları çıkarılmakta ve borçlular bu kanunlardan yararlanmaktadırlar.

Henüz yargıya intikal etmemiş bir borç nedeniyle yapılandırma yasasından yararlanılarak ödeme yapılmış ya da belli bir takvime bağlanmış ise artık aynı borç nedeniyle ödeme emri düzenlenemeyeceği gibi borçlu da menfi tespit

60 Gençcan, Ömer Uğur. Türk Medeni Kanunu, 3. Cilt. Ankara 2007. Sh.3641

61 Y. 10. HD E. 2010/15838 "Türk Medeni Kanununun 605. maddesinin 2. fıkrasında "ölümü tarihinde miras bırakanın ödemedi aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır." hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm çerçevesinde, mirasın hükmen reddi bir süreye tabi olmayıp, mirasçılar, alacaklılara karşı açacakları tespit davası ile terekenin borca batık olduğunun tespitini her zaman isteyebilecekleri gibi, mirasçılara karşı açılacak davada def'i olarak da her zaman terekenin borca batık olduğu ileri sürülebilecektir."

davası açamayacaktır. Çünkü borçlu Kuruma müracaat ederek yasa çerçevesinde borcunu kabul etmiş ve Kurum ile aralarında sözleşme imzalamışlardır. İhtilaf çıkması halinde bu sözleşme ve kanun çerçevesinde çözülecektir.

Görülmekte olan bir davaya konu borç yapılandırılırsa durum ne olacaktır?

Yasa kapsamında tarafların yapılandırma sözleşmesi imzalaması, hukuki nitelik olarak, davaya son veren sulh işlemidir. Davalı, Kuruma olan borcunu kabul ederek, yapılandırma şartlarından yararlanmak istemiş, Kurum da bazı alacak kalemlerinden vazgeçmiştir. Davacı ve davalı alacak üzerinde anlaşma sağlayarak alacağın peşin veya taksitler halinde ödenmesini kararlaştırmışlardır.

“Sulh, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir (HMK 314). Sulh, şarta bağlı olarak da yapılabilir (HMK 313/4). Sulh, ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. Mahkeme, taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse, sulh sözleşmesine göre; sulhe göre karar verilmesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verir (HMK 315/1).” Mahkeme tarafından yargılamanın her aşamasında resen gözetilmesi gerekir.

Mahkemenin, sulh anlaşmasının ifa edilip edilmediğini denetleme yetkisi yoktur. Taraflar, mahkemedan, aralarındaki sözleşmeye göre karar verilmesini talep ederlerse, mahkemece bu anlaşmaya göre karar verilmesi zorunludur. Taraflardan birisi, anlaşma metnini kabul ettiği halde, ileride çıkabilecek ihtilaflar nedeniyle anlaşma metninin (sulh sözleşmesinin) infazını mahkemedan isteyemez. Eğer, ileride taksitler ödenmez ise bu, yeni bir ihtilaf ve yeni bir yargılama konusudur.

Devam eden davalar yönünden borç yapılandırılırsa, mahkemece yapılandırma sözleşmesi sulh anlaşması kabul edilerek dava sonuçlandırılmalıdır. Borcun taksitle bağlanması halinde de artık davaya devam edilemez, an-

laşma edeniyile davanın konusu kalmamıştır.⁶²

Şirketlerin borcunu yapılandırmasından şirket ile birlikte sorumlu üst düzey yöneticiler de yararlanarak borçtan kurtulurlar.⁶³

XV-Ödeme Emri İptali Davalarında Dava Harcı

Davanın maktu veya nispi harca tabi olup olmaması, kural olarak dava konusunun para ile değerlendirilebilir olup olmamasına göre değişmektedir.

Nisbi harç, konusu belli bir değerle (para veya para ile değerlendirilebilen bir şey) ilgili davalarda, hüküm altına alınan değer üzerinden tarifedeki belli nisbete göre alınan harçtır (1 Sayılı Tarife, madde III/1-a).

Maktu harç ise, konusu belli bir değerle tesbit edilemeyen davalarda ve davanın reddine ilişkin kararlardan alınan harçtır (1 Sayılı Tarife, madde III/2-a).

Harçlar Kanunu'nda nispi harçta, karar ve ilam harçlarının dörtte biri peşin, geri kalanı kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödenir hükmü bulunmaktadır. Dava açılırken 1/4 nispi harcın alınabilmesi için, ön koşul, dava sonunda alınması gereken nispi karar ve ilam harcının bulunmasıdır.

Davalısı harçtan muaf olan davalarda, davalının davada haklı bulunması halinde davalıdan harç tahsil edilemeyeceğinden davacının yatırdığı peşin harç kendisine iade edilecek; davayı kaybetmesi halinde ise alınacak harç en fazla maktu harç miktarı kadar olacaktır.

Hal böyle olunca dava niteliği gereği nispi harca tabi olsa dahi bu özel durum gereği kararın verilmesi ile doğacak ve alınabilecek olan harç miktarı ancak maktu harç miktarı kadar olabileceği için başta alınacak harç miktarı da maktu harç olmalıdır. Sonuçta, davalısı harçtan muaf olan davalarda hükmedilebilecek nispi karar ve ilam harcı bulunmadığından, peşin ka-

62 Y. 10 HD 7.12.2012, 2012/22845-24939

63 Y. 10. HD 22.1.2013, E. 2012/10977 K. 2013/723

rar ve ilam harcının alınmasına da yasal olarak bulunmamaktadır.⁶⁴

Ödeme emri iptali davaları konusu belli bir parayı içerdiğinden kural olarak nispi harca tabi olmakla birlikte davalısı harçtan muaf olduğundan dava sonunda davanın reddi halinde dahi alınması gereken harç maktu olup; alınabilecek nispi karar ve ilam harcı bulunmamakta; bu nedenle peşin harcın da 1/4 nispi harç değil sonuçta hükmedilebilecek olan maktu harç olması gerekmektedir. Bu nedenle peşin alınabilecek olan en fazla harç, maktu harç miktarıdır.

XVI-Sonuç

Sosyal Güvenlik Kurumunun alacaklarının takibi ile ilgili yasal düzenlemelere, mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunda yer verilmiştir. Bunlardan 6183 sayılı Kanun, genel nitelikte, diğerleri özel kanundur. Dolayısıyla 5510 sayılı Kanunun uygulama önceliği mevcuttur.

5510 sayılı Kanununun 88. maddesinde Kurumun prim ve diğer alacaklarını 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun uyarınca takip ve tahsil edeceği düzenlemesine yer verilerek Kurum, alacaklarını takipte daha güçlü kılınmak istenmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu, alacağını 6183 sayılı Yasaya göre takibe girişmeden önce alacağını idari aşamada kesinleştirmeli, daha sonra bunu ödeme emrine konu etmelidir. Ödeme emrini alan borçlunun, 7 günlük hak düşürücü sürede yetkili iş mahkemesinde iptal davası açması gerekir. Ödeme emri, yasal unsurları içermediği durumlarda geçerli sayılmadığından 7 günlük hak düşürücü sürenin işlemesine engel olmaktadır. Yasal düzenlemeler çok açık olmadığından uygulamada dava açma süresi ile ilgili tereddütler yaşanmaktadır. Bu nedenle yasal düzenlemelerin gözden geçirilme zorunluluğu

vardır.

Sosyal Güvenlik Kurumunun gelir ve giderleri çok büyük rakamlarla ifade edilmektedir. 2012 yılı verilerine göre icra tahakkukuna konu kurum alacağı 8.264.094.894,09 TL iken tahsil edilebilen tutar 3.287.102.960,86 TL olmuştur.⁶⁵ Sosyal güvenlik açıklarının azalması bir yönüyle Kurumun gelirlerini düzenli ve zamanında tahsil etmesine bağlıdır. Zamanaşımına uğrayarak tahsil imkânı kalmayan önemli miktarda Kurum alacağı vardır. Bu durumda yasalara yeterli olması yanında doğru ve etkin biçimde kullanılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aslanköylü, Resul. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, Ankara 2010
- Gençcan, Ömer Uğur. Türk Medeni Kanunu. Ankara 2007
- Gözübüyük, A. Şeref/Tan, Turgut. İdare Hukuku, İdari Yargılama Hukuku Ankara 2012
- Güzel, Ali/ Okur, Ali Rıza/ Caniklioğlu, Nurşen. Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2012
- Korkusuz, M. Refik/Uğur, Suat. Sosyal Güvenlik Hukuku. Bursa 2013
- Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. İstanbul 2010
- Ozanoğlu, İ. Teoman/ Yalınzoğlu, Sıddık/ Tümer, H. Avni. Sosyal Sigorta Mevzuatı Ankara 1974 2. Cilt
- Özbacı, Yılmaz. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları. Ankara 2003
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet. İcra ve İflas Hukuku. Ankara 2004
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet. Medeni Usul Hukuku. Ankara 2011
- Reisoğlu, Safa. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. İstanbul 2002
- Tombaloğlu, Mustafa Lütfi. Amme Alacaklarının Takip ve Tahsil Usulü
- Tuncay, A.Can/Ekmekçi, Ömer. Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri. İstanbul 2012
- Uşan, M. Fatih. Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları. Ankara 2009
- Yargıtay Kararları Özel Arşiv

⁶⁴ HGK 3.11.2010, 2010/10-550-561-Ayrıca Bkz. Pekcanitez/Atalay/Özekes. Medeni Usul Hukuku sh 692

⁶⁵ SGK İhtilafı Primler Daire Başkanlığı verileri